

Сизга ўхшагинг келар...

Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи ва саллам: **“Аёлларнинг саййидалари Марям, Фотима, Хадича ва Фиръавннинг хотини Осиёдир”**, деб марҳамат қилганлар (Имом Ибн Абдулбар ривояти).

“Сиз кимга ҳавас қиласиз?” деган саволга замонамиз аёлларининг санокчиларигина саҳобия аёлларни айтишса керак. Сабаби, улар ҳақида етарли маълумотга эга эмаслар. Бироқ билса эди, уларнинг ҳам мен каби ҳавасу ҳайрат билан фикрлари, ҳатто ҳаётлари ўзгарарди. Мени ўйлашга, ўзим ва атрофимдаги инсонлар борасида фикрлашга ундаган саҳобия аёл Хадича онамиз розияллоҳу анҳодир.

Хадича онамизнинг ҳаётлари ҳақида ўқир эканман, сахийлик жиҳатидан ҳам, фидокорлик жиҳатидан ҳам ҳеч ким билан тенглаштиролмайман. Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи ва саллам: **“Одамлар мени инкор этганида у менга иймон келтирди. Одамлар мени ёлғончига чиқарганида у мени тасдиқлади. Одамлар мендан нарсала-**

рини беркитганида у молини мен учун сарфлади. Аллоҳ таоло менга ундан фарзанд ато этди”, дедилар (Имом Аҳмад ривояти).

Хадича розияллоҳу анҳо ўз даврининг бой, зодагон аёлларидан эди. Саховатда, хулқда унга тенг келадигани бўлмаган. Бойлиги кўпроқ эҳсонларида, яхши амалларида кўринган. Афсуски, айрим аёлларимизнинг бойлиги эғни-бошида билинади, холос.

Танишимнинг айтишича, яқинда бир амалдор, бой аёл маҳалла аҳлига ёрдамлашган. Сўнг миннат қилган...

Хадича онамиз ҳақида ўқир эканман, айниқса, рафиқа сифатидаги тутумларига ҳавасланаман. Али розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади: «Набий соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг **“(Дунё) аёлларининг энг яхшиси Марямдир, (умматим) аёлларининг энг яхшиси эса Хадичадир”**, деганларини эшитдим» (Икки Шайх ва Имом Термизий ривояти).

Яна бир ҳадисда эса Абу Хурайра розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади: «Жаб-

роил алайҳиссалом Набий соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг олдиларига келиб: **“Эй Аллоҳнинг Расули, Хадича сизга бир идишда нонхуруш (овқат ё шарбат) олиб келяпти. Олдингизга келганда унга Раббининг ва менинг номимдан салом айтинг ҳамда унга жаннатда дурдан бўлган бир уйнинг башоратини беринг”**, деди» (Икки Шайх ва Имом Термизий ривояти).

Эрининг кийимини ювиб, таомини тайёрлашга оғринадиган аёллар машаққатни мамнунлик билан қабул қилган Хадича онамизга боқсин. Ўртакни Хадича онамиз розияллоҳу анҳудан олишсин!

**Нуртож
САЙДОЛИМ қизи**

Мундарижа

Сизга ўхшагим келар...	1
Маҳтал қилманг, аёллар!	3
Инфоқ Аллоҳга қурбатдир	4
Уйларнинг энг яхшиси	6
Умайма бинти Халаф	8
Чунки онанг ёнингда...	9
Одобсизлар нажот топмаган	10
Тушуниш ва ишонч билдиришнинг фойдаси	11
Она дуоси ижобат	12
Идда тугамасдан никоҳ ўқитса...	14
Сабрнинг фазилати	16
14 қорининг бувиси эди	17
Эй қизим!	18
Қўрқув ҳисси	19
Ҳар тонгда, ҳар оқшомда...	20
Қўнғироқ қилишда ҳам ёнларида тургандай	21
Улуғларга эргашиб...	22
Ҳар куни қандай савоб топасиз?	24
Қиз кимдан андоза олади?	25
Зуҳро намози	26
Савдогарнинг сабоғи	27
“Ҳалол” ва “ҳаром”нинг фарқи	28
Аёлларга хос масалалар	29
Мутакаббирлик оқибати	30
Эҳсонимиз туфайли барака келади	31
Бола 6 ёшгача нима емаслиги керак?..	32

Ибн Ражаб раҳи-
маҳуллоҳ: “Ҳақиқий
бахтиёр киши –
иймонига ёрдам
берувчи солиҳа
аёлни танлаган
кишидир”, деди.

Маҳтал қилманг, аёллар!

«Момом доим бобомнинг хизматида шай турарди, – дейди қайнонам. – Бир воқеа ҳеч эсимдан чиқмайди. Бобом ҳам, момом ҳам қариб, мункиллаб қолишганди. Сўрида ўтирган эдик. Бобом таҳорат олай, деб қўзғалди. Ёнида ўтирган момом тезда туриб, у кишининг кавушини тўғрилади. Кейин обдастани олиб, ошхона томонга юрди. Момомнинг ортидан уйдаги икки келин, яна икки набира баравар югурдик. Мен: “Нега бизга айтмайсиз, шунча ёшлар турибди-ку?!” дедим.

Момом ўзига ярашадиган табассум билан деди: “Бобонгга хизмат қилиб савоб топаман. Эрни маҳтал қилиш яхшимас! Чунки эр розилиги хотиннинг жаннатга киришига васила бўлади”».

Бу, аслида, ҳамма муслималарга хос тутум. Чунки Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи ва саллам бундай деганлар: **“Қачон эр хотинини ҳожати учун чақирса, у гарчи тандир олдида турган бўлса ҳам, дарҳол келсин”** (Имом Термизий ва Имом Насоий ривояти). Лекин, афсус, баъзи оилаларда қуйидаги ҳолатлар ҳам бўлиб туради:

– Бир гап айтсанг, хотин деган “Хўп”, деса-да! – норози бўлади эр.

– Ҳадеб ўзингизникини маъқуллайсиз, мен ҳам одамман! – жим турмайди аёл.

Бундай баҳслашув, кўнгилсизликларнинг сабаби аёлнинг ўз ўрнини билмаганидан.

Динимиз аёлни эрга ито-

ат этишга чақиради. Эрининг рухсатисиз кўчага чиққан хотин то қайтиб келгунича Аллоҳнинг лаънатида дучор бўлиши ҳадисларда айtilган. Шунга кўра, оқила аёл оиланинг мустаҳкамлигини таъминлаш билан бирга эрини мамнун қилади, ҳурмати қозонади, савобга эришади.

...Эркак киши баъзан кўчадан хомуш қайтса, унинг кўзига ҳамма нарса хунук кўриниши мумкин.

– Нега уй йиғиштирилмаган?! – дейди, масалан. Бундай пайтда: “Ҳамма нарса жойида, кўзингизни каттароқ очинг”, дейиш оловга мой қуйиш билан баробар. Аммо бошқача йўл тутиб: “Ҳозир тартиблаб қўяман”, дейилса, жанжалнинг олди олинади. “Қорнингиз очгандир”, дея билдирилган меҳрдан кейин эрнинг ғазаби босилади.

Яна бир ҳолат. Аёл бирор жойга бормоқчи. Эр рухсат бермади. Агар эр хотинини турли гуноҳлардан, балою қазо-

лардан асраш учун йўқ деган бўлса, нур устига нур. Аммо ўз манфаатлари ва хотиржамлиги учун бу қарорга келган бўлса ҳам, аёл ҳеч нарса ютқазмайди. Итоати билан ҳам ўзини гуноҳдан, ҳам оиласини нотинчликдан сақлаган бўлади.

Аксарият ҳолларда узоқ тортишувлардан кейингина аёл “ён беради”. “Йўқ!” деган жавобдан кейин суҳбат тахминан бундай давом этади:

– Нима қилибди борсам?

– Бормайсан!

– Ҳамма ўртоқларим боряпти.

Ўзингиз ҳам тинмай чойхона-ма-чойхона юрасиз. Мен ҳам бо-раман!

Эр сабрли бўлса-ку, оталик масъулияти билан оналик масъулияти орасидаги фарқни атрофлича тушунтирар. Аммо акси бўлса-чи? Фиғони фалакка чиқиб, навбатдаги қўполгина жавобни қайтаради ёки... Аёл ақл билан иш тутганида эса манзара ўзгачароқ бўлади. Айтайлик, аёл ҳам рад жавобини табиий, хотиржамлик билан қабул қилади:

– Ҳай, майли, жуда боргим келганди-да!

Бу итоаткорлик қаттиқ қалбни ҳам эритади. Бугун рухсат тегмаса ҳам, кейинги тадбирга рухсат бўлиши мумкин.

Эрга итоат қилиш билан аёл фақат савобга ва хотиржамликка эришади. Шундай экан, азиз аёллар, хулоса ўзингиздан...

Ризвон БАҲРОМОВА,
Бухоро вилояти
бош отинойиси

Инфоқ Аллоҳга қурбатдир

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
وَمِنَ الْأَعْرَابِ مَنْ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَيَتَّخِذُ مَا يُنْفِقُ قُرْبَاتٍ عِنْدَ اللَّهِ
وَصَلَوَاتِ الرَّسُولِ أَلَا إِنَّهَا قُرْبَةٌ لَهُمْ سَيُدْخِلُهُمُ اللَّهُ فِي رَحْمَتِهِ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ

“Аъробийлардан Аллоҳга ва охират кунига иймон келтирадиган ҳамда инфоқ қиладиган нарсасини Аллоҳга қурбат ҳосил қилиш ва Расулнинг дуосига мушарраф этиш воситаси деб биладиганлари ҳам бор. Билсинларки, албатта, ўша нарсалар улар учун қурбатдир. Албатта, Аллоҳ уларни Ўз раҳматига киритадир. Албатта, Аллоҳ мағфиратлидир, раҳмлидир” (Тавба сураси, 99-оят).

Ушбу оятда аъробийлардан **“Аллоҳга ва охират кунига иймон келтирадиган”** кишилар ҳам борлиги зикр қилинмоқда. Бундан Аллоҳ таолонинг **“Аъробийлар куфр ва нифоқда ашаддийроқ”** (Тавба сураси, 97-оят) сўзи барча аъробийлар ҳақида эмас, балки бир гуруҳи тўғрисида экани маълум бўлади. Чунки Аллоҳ таоло бу ўринда улардан ий-

мон келтирганлари ҳам борлигини айтмоқда. Шунингдек, яна улардан инфоқ қиладиганлари **“ҳамда инфоқ қиладиган нарсасини Аллоҳга қурбат ҳосил қилиш деб биладиганлари”** борлигини зикр қилган.

Аллоҳ таоло улардан **“...инфоқ қиладиган нарсасини товон деб биладиган”**лари ҳам (Тавба сураси, 98-оят) борлигини айт-

ган. Яъни, закотни вожиб ҳақ деб билмай, ўзларига етган тўлов деб биладиганлари бор. Таъвил этилаётган оятда айтилганидек улардан садақани молларидаги Аллоҳнинг вожиб ҳаққи деб биладиган ва уни Парвардигорнинг ҳузурида қурбат ҳосил қилиш деб биладиганлари бордир.

Мазкур ояти карима закотни адо қилмайдиган, инфоқ

Фисқ ва маъсият (ишлар)ни узоқ вақт давомида томоша қилиш, гувоҳ бўлиш қалбингдан маъсиятни ёқтирмаслик, ёмон қўриш хиссини кетказиб қўяди ва уни амалга оширишни енгил, арзимас санайдиган қилиб қўяди.

Абу Ҳомид Ғаззолий раҳимаҳуллоҳ

этмайдиган мўмин-мусулмонларни юқоридаги оятнинг таҳдиди остига кириш ҳамда уларга нифоқ етиб қолиш хавфи борлигига далолат қилади. Чунки Аллоҳ таоло улар хусусида **“Инфоқ қиладиган нарсаларини товон деб биладиган кишилар”**, деб хабар берган. Ким зиммасидаги ҳақни адо этмаса, уни ҳақ деб билмагани сабабли тарк қилган бўлади. У бунни вожиб ҳақ деб билганида бошқа ҳақларни адо қилганидек, буни ҳам адо этган бўларди. Ёки у қайта тирилишга ишонганида, инфоқ қилган ва уни Аллоҳнинг ҳузурида қурбат бўлишини истаган бўлар эди. Чунки мўмин киши инфоқни Аллоҳ ва охират учун қилади. Агар садақани тарк этса, оят таҳдиди остига кириб қолишдан ва ўзига нифоқ хавфи етишидан қўрқади.

“...Ҳамда инфоқ қиладиган нарсасини Аллоҳга қурбат ҳосил қилиш ва Расулнинг дуосига мушарраф этиш воситаси деб билладиганлари ҳам бор”. Баъзилар: «Улар инфоқ қилган нарсаларини Расулнинг дуоси билан **“Аллоҳга қурбат ҳосил этиш”** қилиб оладилар. Чунки улар инфоқ қилишса, Расулуллоҳ уларнинг ҳаққига дуо қилиб, истиғфор айтадилар. Натижада бу улар учун Расулнинг

истиғфори ва дуоси билан **“Аллоҳга қурбат ҳосил қилиш”** бўлади», дейишган. Баъзилар: “Улар инфоқ қилган нарсаларини ва **Расулнинг дуосини** Аллоҳнинг ҳузурида қурбат қилиб оладилар”, деб айтишган. Уларнинг қилган инфоқлари ўзлари учун Аллоҳнинг ҳузурида қурбат ва **Расулнинг дуоси** улар учун хотиржамлик ҳамда нифоқдан поклаш бўлади. Чунки Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам куфр ва нифоқ аҳлини дуо қилмаганлар.

Қачон Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам мўминлар учун дуо қилсалар, бу уларнинг қалбларига хотиржамлик ва улар учун нифоқдан поклаш бўлади. Аллоҳ таолонинг **“Албатта, дуонг улар учун сокинликдир”** (Тавба сураси, 103-оят) сўзи шу маънода келган. Яъни, уларнинг қалблари Аллоҳ Расулининг дуоси билан таскин топади ва улар нифоқ аҳлидан эмаслиги ҳамда бундан узоқлиги учун хотиржам бўлишади.

“Билсинларки, албатта, ўша нарсалар улар учун қурбатдир”. Бу юқоридаги **“...ва сизларга бало-офат келишини кутиб турадиганлари ҳам бор. Ёмон балолари ўзларига урсин!”** (Тавба сураси, 98-оят) оятининг маъносига муқобил

бўлиб келган. Аллоҳ таоло ушбу оятда улар мўминларга нисбатан кутаётган бало-офат ўзларига уришининг хабарини бермоқда. Бу ўринда эса, Аллоҳ таоло мўминларнинг қилган инфоқлари ва шу туфайли Аллоҳнинг фазлини талаб қилишлари улар учун қурбат бўлиши хабарини берган.

Сўнгра Аллоҳ таоло: **“Албатта, Аллоҳ уларни Ўз раҳматига киритадир”** сўзи билан уларга жаннат ваъдасини берган. Оятда келган **“раҳмат”** сўзидан жаннат ирода қилинган. Аллоҳ таоло Ўз жаннатини **“раҳмат”** деб номлади, чунки бандалар У Зотнинг фазли ва раҳмати ила жаннатга кирадилар. Улар дунёда қилган амалларининг тақозоси билан эмас, балки Аллоҳнинг раҳмати ва фазли билан жаннатга кирадилар.

“Албатта, Аллоҳ мағфиратлидир”. Яъни, бандалар тавба қилиб, иймон келтиришса, улардан содир бўлган гуноҳларни ва ширкни ҳам Аллоҳ таоло кечиради. **“...Раҳмлидир”**, чунки уларни мазкур ишлари сабабли Аллоҳ таоло жавобгар қилмайди.

“Таъвилотул Қуръон”дан
Абдулатиф АЛЛОҚУЛОВ
тайёрлади.

Уйларнинг энг яхшиси

Ибн Умар розияллоху анхумо ривоят қилади. Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи ва саллам: **“Аллоҳ учун уйларнинг энг яхшиси унда иззат-икром қилинадиган етим бор уйдир”**, деганлар (Имом Байҳақий, Имом Табароний ва Абу Нуайм ривояти).

“Уйи бор – умрида қўрмаган, Қўл қуйиб кулча нон емаган, Тиллари “Аяжон!” демаган, “Болалар уйи”нинг боласи”.

Бу мисралар қалбни эзади. Болалар уйининг болалари остонасидан кириб келган инсонни “ота-онам” дейишни истайди...

Мунгли кўзларнинг “Ўз оилам бўлишини хоҳлайман!” деган орзулари амалга ошди. Бугунги кунда “Болалар уйи” фаолияти тугатилиб, “Оилавий болалар уйи” ташкил этилди. Хусусан, Самарқанд вилоятида ҳам етимпарвар, яхши инсонлар болаларни ўз оиласига қабул қилишди. **Марҳабо опа РАҲИМОВА** шулардан биридир.

– Кўп йиллар давомида “Меҳрибонлик уйи”да фаолият юритганман. Шунинг учун ҳам болаларнинг руҳи-

ятини яхши тушунаман, – дейди Марҳабо опа. – Ҳозирга қадар ўнга яқин болани оиламга қабул қилдим. Бирини катта ҳаётга учирма қилсам, яна бошқасини оламан. Оилада қизларим илм олишади, хунар ўрганишади. Ўғилларимнинг ҳам келажаги учун режалари бор.

“Меҳрибонлик уйи”да ишлаган вақтимда ишдан сўнг оёқ кийимим йўқолиб қоларди. “Қизлардан бири кийиш учун олдимми ёки ўғирлашдимми?” деб ўйлардим. Лекин эртаси куни жойида пайдо бўлиб қоларди. Ҳар сафар бу иш такрорлангач, тасвирга олиб, кимлигини кўриб ҳайратландим. 7 ёшли Нодиржон пойабзалимни олиб қўяр экан! Ундан бунинг сабабини сўраганимда йиғлаб: “Ойижон, сизнинг кетишингизни истамайман. Агар оёқ кийимингиз бўлмаса, кетолмайсиз-да! Шунда сиз билан ачомлашиб ётамыз. Менга эртак айтиб берасиз”, деди. Кейин у билан кўпроқ бирга бўладиган, уйимга олиб келадиган бўлдим. Гарчи болалар билан кўп вақтимиз ўтса-да, уларга етарли-

ча меҳр беролмаслигимизни ўшанда ҳис қилганман.

Ҳозир ўқув марказида ишлайман, уйга шошиб бораман. Мени олти фарзандим интиқ кутади. Бир ўғил ва бир қизимнинг тенгдош яқинлари борлигидан хурсандман.

– Меҳрга муҳтож болаларнинг кўнглини топиш осон эмас. Ширин сўз, эътибор, ғамхўрлик улар учун бебаҳо неъматга айланган. Шундай эмасми?

– Фарзандингиз сизга эркалик қилади. Бу болалар эса ўзлари ғамхўрлик кўрсатиш учун ота-она излашади. Ўн йиллик фаолиятим давомида турли ҳолатларни кўрдим. Фарзандини ташлаб кетган оналар, онасини тинмай кутган болалар... Масалан, Севинч исмли бир қиз кўпчилигимизни таъсирлантирган. У ўсмирлик даврида ота-онасини янада кўпроқ излай бошлади. Ҳар куни олдимизга келиб: “Менинг онам ким?” деб сўрарди. У чақалоқлигида кўчага ташлаб кетилган ва “Тўдақлар уйи”дан бу ерга олиб келинганди. Бир куни Севинч: “Мен топилган

жойга бориб, онамни излайман. Ҳаммадан сўрайман. Уйма-уй юриб қидираман. Онам ўша ерга ташлаб кетган бўлса, яқин атрофда турса керак”, деди. Афсус, бу ердаги болалар кўпинча ўз ота-онасини тополмайди. Лекин ота-она хоҳласа, уларни топиши мумкин. Яқинда онаси оналик ҳуқуқидан маҳрум қилинган бир болани оиламга олиб келдим. Анча вақт “Меҳрибонлик уйи”да бўлган бу боланинг онаси келиб, оналик ҳуқуқини тиклаб, қайта олиб кетди. “Болалар уйи”даги болаларда ажойиб хусусият бор, ўз яқинларидан хафа бўлишмайди. Ҳар қандай ҳолатда ҳам уларни қабул қилишади. Кўнгли тоза ва меҳрга муҳтож улар.

– **Абу Ҳурайра розияллоҳу анҳудан ривоят қилинган ҳадисда Пайғамбаримиз Муҳаммад солаллоҳу алайҳи ва саллам: “Икки заифнинг – аёлнинг ва етимнинг молидан узоқ бўлишингизни тавсия қиламан”, деганлар (Имом Ибн Можа ривояти). Афсуски, бунга ҳамма ҳам амал қилмаяпти.**

– Фарзандликка олаётган оиланинг ахлоқи, шароити жуда муҳим. Бунга эътибор берилмайдиган ҳолатлар ҳам бор. Ва яна ота-она ўқимишли, даромадли ишга эга бўлса, мақсадга мувофиқ. Сабоби, “Меҳрибонлик уйи”дан келган болаларнинг ҳисоби-

дан яшаётганлар ҳам учраб турибди. Етимнинг ҳаққи борасида динимизда бир қанча кўрсатмалар бор. Хусусан, Нисо сурасида: **“Албатта, етимларнинг молини зулм ила еганлар қоринларида оловни еган бўлурлар. Ва, шубҳасиз, дўзахга кирурлар”**, дейилади (10-оят).

Имом Ғаззолий “Ихёу улумид дин” китобида бундай дейди: *“Бола ота-она қўлида бир омонатдир. Қалби турли нақш ва расмлардан пок, нима нақш солинса, қабул этади, нимага мойил қилинса, мойил бўлаверади. Агар яхшиликка ундалса ва ўргатилса, унинг устида ўсади. Дунё ва охирада саодатли бўлади, ота-онаси ҳамда одоб, таълим-тарбия берганларнинг барчаси савобига шерик бўлишади. Агар ёмонликка ундалса ва бўш қўйилса, ёмонликка учрайди, ҳалок бўлади ҳамда унга қараб турган киши зиммасига гуноҳкорлик тушади”*.

Фарзандни бир-биридан ажратмай, тенг меҳр бериш, тарбияси ва илмига эътиборли бўлиб, уларни қўллаб-қувватлаш осон эмас. Марҳабо опа эса буни уддалаб келмоқда. Боиси, фарзандлари орасида талаба бўлганлар, ҳунар эгаллаб, мустақил ҳаётда ўз ўрнини топганлар кўп.

Мазкур оиладаги қизлардан бири Ҳусния Қурбонова ҳам тез орада ака-опала-

ри каби орзуларига эришади. Бу ҳақда унинг ўзи бундай дейди:

– “Оилавий болалар уйи”да биз меҳр-муҳаббатни ҳис қиламиз. Авваллари “Болалар уйи”да дугоналарим билан сирдош, дўст бўлган бўлсам, ҳозир ота-онамнинг ғамхўрлигини ҳис қиламан. Оилада бизни орзулар бирлаштиради. Масалан, мен ҳуқуқшунос бўлишни хоҳлайман. Бунинг учун тенгдошларим қатори таълим олмоқдаман. Қўшимча тўғаракларга бораман, ҳунар ўрганаман.

Халқимиз меҳрибонлик уйларидаги болаларни оиласига қабул қилиб яна бир бор болажон эканини кўрсатди. Бу миллат уруш йилларида ўнлаб болаларни бағрига олган, етим асраб олиш учун навбат кутган. Айни қийин даврда бу болалардан ҳеч қандай моддий манфаат кутишмаган, савоб олиш, солиҳлар каби йўл тутишни исташган аждодларимиз. Расулulloҳ солаллоҳу алайҳи ва саллам: **“Мен ва етимнинг кафили (хоҳ қариндоши бўлсин, хоҳ бегона бўлсин) жаннатда мана шундаймиз”**, дея кўрсаткич ва ўрта бармоқлари орасини озгина очиб ишора қилдилар (Имом Бухорий ривояти).

Оиласи бағрига болаларни олиб, бошини силаётган ҳар бир юртдошимизга Ўзи ажру мукофот берсин, иншоаллоҳ.

Камола АДАШБОЕВА
суҳбатлашди.

Умайма Бинти Халаф

розияллоҳу анҳо

Макка бўйлаб “Муҳаммад янги дин олиб келган эмиш”, деган хабар яшин тезлигида тарқала бошлади. Кўп ўтмай, хузоалик Умайма бинти Халаф эри Холид ибн Саид ибн Ос сўнгги пайғамбарга эргашганидан хабар топиб, ўзи ҳам иймон келтирди. Эр-хотиннинг фикри бир жойдан чиқди.

Холид Расулulloҳ соллalloҳу алайҳи ва саллам ҳузурларига бориб, шаҳодат калимасини айтди. Уйига қайтганида ўзининг мусулмон бўлганини хотини Умаймага ҳам билдирди. Доно ва оқила аёл Расулulloҳ соллalloҳу алайҳи ва саллам ҳузурларида иймон келтирди. Бу вақт Маккада мусулмонлар жуда кам эди. Ким янги динга кирган бўлса, бундан бутун Макка аҳли хабар топарди. Шивир-шивир бошланиб: “Энди бу ёғига нима қилади?! Мушриклар соғ қўймайди”, дейишарди.

Холид билан хотини Умаймага синовли кунлар бошланди. Холид фурсатни кутиб ўтирмай, оға-иниларини ҳам иймонга даъват қил-

ди. Ўғлининг мусулмон бўлганини эшитган отаси Саид ибн Ос ғазабланди. Қандай бўлмасин, уни бу йўлдан қайтармоқчи бўлди. Олдини-га калтаклади, ҳақоратлар ёғдирди ва ҳатто фарзандларининг ўзаро гаплашишларини тақиқлаб қўйди. Бу билан ҳам тинчимасдан ўғли Холидга қўшиб келини Умаймани ҳам ош-нондан маҳрум қилди. Бу хонадонда улардан бошқа ҳеч ким ҳали янги динга кирмаганди. Бироқ Аллоҳ таоло Ўзи ҳар бир ишга қодир. Холидининг Абон, Амр ва Ҳакам деган оға-инилари ҳам иймон келтириб, мусулмон бўлганини маълум қилишди. Улар Аллоҳ таолонинг динига ёрдам беришга бел боғладилар.

Машаққат ва ситамларни енгиб ўтиш эр-хотинга осон бўлмади. Улар Макканинг овлоқ жойларида отаси кўздан беркиниб намозларини адо этар, иложи борица уларни танийдиган кишилар кўзига кўринмасликка ҳаракат қилардилар. Макка мушриклари мўмин-мусул-

монларни ҳол-жонига қўймаганидан кейин Расулulloҳ соллalloҳу алайҳи ва саллам Ҳабашистонга ҳижрат қилишни буюрдилар.

Холид билан хотини Умайма биринчилар сафида йўлга отланди. Ҳабашистонга етиб борган Умайма Саид деган фарзанд кўрди ва у шу юрtda улғайиб, вояга етди. Яна Холидга кейинчалик “Умму Холид бинти Холид” куняси билан танилган Амату деган қизалоқни ҳам туғиб берди. Ҳабаш диёрида дунёга келган бу икки гўдак катта бўлгач, нубувват асрида катта хизматлар қилиб, тарихга киришди...

Умайма розияллоҳу анҳо эри ва икки фарзанди билан Ҳабашистонда бир неча йил яшади. Кейин Расулulloҳ соллalloҳу алайҳи ва саллам Ҳабашистон подшоси Нажошийга Амр ибн Умайя Зомрийни юборганларида муҳожирларни икки кемада у зотнинг олдиларига жўнатди. Муҳожирлар етиб келишганида Расулulloҳ соллalloҳу алайҳи ва саллам Хайбарни фатҳ қилиб

турган вақтлари эди. У зот билан узоқ вақт кўришмаган муҳожир мўминлар учун бу учрашув энг тотли ва ширин дийдор дамлари бўлди.

Умайма розияллоху анҳо Мадинада яшай бошладди. Расулulloҳ соллаллоху алайҳи ва саллам бу аёл ва эридан рози бўлиб, дорул бақога риҳлат қилдилар.

* * *

Мусулмонлар Шомда Румга қарши жангга отландилар. Холид хотини Умайма билан хайрлашиб, жангга жўнади. Эрининг ҳалок бўлгани ҳақидаги хабар мўмина ва сабрли аёл Умаймага етиб келди. У Аллоҳ таолодан ажр-савоблар қозониш умидида чиройли сабр қилди. Эри Холиднинг жанг майдонида вафоти арафасида каромат зоҳир бўлганини эшитиб, хурсанд бўлди. Ривоятларда келишича, Холид жон бераётганида уни ўлдирган кимса: “Бу одам ким?! Мен ундан осмонга қараб чиқаётган нурни кўрдим”, деган экан.

Аллоҳ таоло Умайма бинти Халафдан рози бўлсин! Ўзи уни зафар қучган зотлар билан биргаликда олий жаннати ила сийласин.

*Манбалар асосида
Қумқўрғон тумани
“Хўжа Мирсаид” жоме
масжиди имоми*

Абдукарим АБДУЛЛАЕВ
тайёрлади.

Чунки онанг ёнингда...

Кунларнинг бирида автобусда она ва ўғил ёнма-ён ўтириб кетаётганди. Бир вақт нимадир бўлиб, ўғил онасига: “Менга гапирманг!” деб қўполлик қилди. Шунда она: “Менга беҳурматлик қилдинг”, деб хафа бўлди.

Бу ҳолатни кузатиб турган ёши катта бир одам боланинг олдида келиб: “Қани, болакай, нега онангни ҳурмат қилмаяпсан?” деди. “Сизга нима?!” деди бола. Она эса кўзидаги ёшни артиб, уларни кузатиб турарди.

Бегона одам: “Онанг, нима бўлишидан қатъи назар, ҳар доим олдингда бўлади. Ёшинг 12, 19, 29 ёки 49 бўлсин, сени ҳар доим ҳимоя қилади. Онангдан бошқа одам сенга бу илтифотни кўрсата олмайди. Шуни биласанми?” деди. Йигитча ўйланиб қолди. У одамнинг сўзларини онасидан кўз узмай эшита бошлади. Кишининг овози титраб: “Қанийди, ҳозир менинг онам ёнимда бўлса! Уни қанчалар яхши кўришимни ўзига айтардим... Сен нақадар бахтли эканингни биласанми?! Чунки сенинг онанг ҳаёт...” деди.

Она ва боланинг кўзлари ёшланди. Ўғил онасининг бағрига отилганча: “Мени кечиринг, онажон!” деди.

* * *

Онангиз, отангиз ҳали ҳаётми? Уларнинг қадрига етинг! Ҳали шундай вақтлар келадики, кийган кийимларидан ҳидларини ҳам топа олмайсиз.

Нисо сурасида “...Ота-оналарга эса яхшилик қилингиз”, дея буюрилади (36-оят).

Абдуллоҳ ибн Амр розияллоху анҳумодан қуйидаги ҳадис ривоят қилинади. Набий соллаллоху алайҳи ва саллам: “**Аллоҳнинг розилиги ота-онанинг розилигидадир. Унинг норозилиги ота-онанинг норозилигидадир**”, деганлар (Имом Ибн Ҳиббон ривояти).

Аллоҳ ҳаёт бўлган ота-оналаримизни саломат қилсин. Ўтганларини раҳматига олсин!

Акбаршоҳ РАСУЛОВ
таржимаси.

Одобсизлар нажот топмаган

Аллоҳ таоло осий ва гуноҳкор бандага муҳлат беради. Ҳатто одамлар Аллоҳнинг меҳрибонлигидан ҳайратланишади. Аммо Парвардигорга нисбатан одобсизлик қилганларнинг бирортаси нажот топганини эшитмаганмиз.

Намрудга, Фиръавнга боқинг, Қорунга, Од, Самуд, Лут қавмларига назар солинг. Шунда Аллоҳнинг юқоридаги қонунини кўрасиз, Унинг қудрати ажойиботларининг гувоҳи бўласиз.

Аллоҳ таоло Ўзининг мулки борасида курашган золимларни яксон қилган. Қудратини менсимаганларга улуғлигини кўрсатиб қўйган.

Нух алайҳиссалом кемасидан кейин “Титаник” тарихда энг машҳур бўлди. Унинг ясалишини ҳандасадаги мўъжиза, кемасозликдаги буюк ғалаба, дейишганди. Бу кеманинг узунлиги 269 метр, кенглиги 28,19 метр, баландлиги 18,5 метр бўлган. Унда 885 та экипаж аъзосидан ташқари 2435 йўловчи жойлашиши мумкин эди.

Тарихдаги иккинчи машҳур кема денгиздаги илк сафаридаёқ ғарқ бўлди.

“Титаник” илк сувга туширилганда мухбирлар кема муҳандиси Томас Эндрюсга кеманинг қуввати ва хавфсизлиги ҳақида саволлар беришди. Томас Эндрюс бундай деди: “Бу кема чўкмайди. Уни ҳатто Яратган ҳам чўктира олмайди!”

Озгина муддатдан кейин Томас Эндрюс Аллоҳнинг қудратига гувоҳ бўлди.

Бразилия президенти Танкреду Невис сайловдаги орзулари ҳақида гапириб: “Агар беш юз минг овоз тўпласам, ҳатто Яратган ҳам мени президентлик курсисидан йиқита олмайди!” деган эди. Невис ўзи айтган овозни тўплади. У хизматга тайинланишидан бир кун олдин беморликка йўлиқди. Бир ой ўтиб вафот этди. Президентлик курсисига бир кун ҳам ўтира олгани йўқ!

**Абдулқодир
ПОЛВОНОВ**

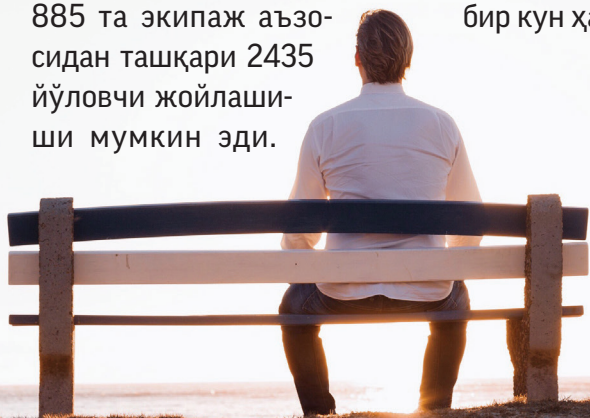
Дуо олган ҳайдовчи

Абу Ҳурайра розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади. Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи ва саллам: **“Ким бир мусулмондан дунё машаққатларидан бирини аритса, Аллоҳ унга бутун оламни мунаввар қиладиган икки нур беради. Унинг қандайлигини Аллоҳдан бошқа ҳеч ким билмайди”**, дедилар (Имом Табароний ривояти).

1997–2001 йилларда Бухоро шаҳридаги “Жўйбори Калон” аёл-қизлар ўрта махсус билим юртида таҳсил олганман. Ўшанда яшаш манзилим шаҳардан узоқлиги сабабли кўп талабалар қатори автобусда қатнардим. Мадрасамиз қизлари билан автобусга чиқсак, ярим соат деганда шаҳар ичини айланиб, бизни мадрасага олиб борарди. Ҳар сафар ҳайдовчи – кекса отахон биздан йўлқира олмасди. Тўрт йил давомида шундай бўлди. У киши: “Қизларим, сизлар катта даргоҳда ўқияпсизлар, илм олишда ғайратли бўлинглар. Дуоларингизда мени ҳам эслаб қўйинглар”, дер эди. Бу сўзлари бизни яна ҳам яхши ўқишга ундарди. Талаба бўлганимиз учун ҳар қандай кўмак бизни хурсанд қиларди.

Кўп йиллар ўтса-да, ўша ҳайдовчи ёдимдан чиқмайди. Тез-тез унинг ҳаққига дуо қилиб тураман. Инсондан яхши ном қолади. Яхшилиқнинг ўлчови йўқ. Муҳими, Аллоҳнинг ризоси ва чиройли хотира билан эсланишдир.

Нигора ОЧИЛОВА,
Шофиркон тумани
бош отинойиси

Умрининг ҳар куни байрам эмас. Қувончли онлари бўлганидек, ҳаётнинг имтиҳонли дамлари ҳам бор. Тўғри, инсон бир синовга илк бор дуч келганида қандай йўл тутишни билмаслиги, хато қилиши мумкин. Тажриба эса ҳар битта воқеадан хулоса чиқариш, ибрат олиш билан ортади. “Яхши яшаш тилсими” номли янги рукнда ҳаётинг тажрибаларига асосланган мулоҳазаларни ўртоқлашишни ният қилдик.

Ишдан қайтган эрини кутиб олган хотин “Яхши келдингизми?” деган

илтифотига “Ҳа!” жавобини олди. Бу сафар аёл жаҳлини тўкиб солди: “Айтадиган бошқа гапингизам борми? Эртдан кечгача уйда ўтираман, зерикаман, сиз бўлса доим...”

Аслида, бу ерда аёлнинг билиши ва тушуниши керак бўлган ҳақиқат шу – кўчадан келган, остонада турган одамдан бундан бошқа жавоб олиш мушкул.

...Хотин кун бўйи уй йиғиштирди, дазмол қилди, ойна артди, болаларнинг дарси билан шуғулланди. Толиқди. Дастурхонни йиғиштираётганида уни уйқу элитди. Эрининг сўзларидан чўчиб тушди:

– Худди чарчаб ишдан қайтган одамдай ухлайсан. Доим уйда ўтирсанг...

Хотинининг хафа бўлганини кўриб, изоҳ берди:

– Нега хафа бўласан?! Тўғрида, кирни машина ювса, уйни

чангюткич тозаласа, фақат овқат қиласан, холос. Олдингилар қандай хотинлар бўлган эканки, саҳардан далада ишлаб, уй-рўзғор юмушларига ам улгуришган...

Бу сўзлардан кейин аёл ғазаб отига миноси. Қилган хизматларига оғинади, бошқасига таққослангани янаям жаҳлини чиқаради. Хўш, у нима қилади? Ё шу вақтнинг ўзида “муносиб” жавоб қайтаради ёки кейинчалик ўрни келганида гапириб олишни кўнглига тугади.

Тушуниш ва ишонч билдиришнинг фойдаси

Аммо уйда соғлом, бир-бирини тушунишга асосланган муҳит бўлса-чи?! Аёл айтади:

– Бугун фалон, фалон ишларни қилдим, жуда чарчадим...

Эркак ҳам “Нима бўпти? Исик уй, яхши шароит, қиласан-да!” деган гапининг ўрнига:

– Сенга ам осон эмас. Лекин ҳамма ишни бир кунда қилишга ҳожат йўқ, уйда ҳамма нарсаси бор. Бир кун битта ишни қилсанг, эртасига бошқасини қил, шунда бунчалик чарчамайсан, – дейиш билан хотинининг ҳолатини тушуна олишини кўрсатади. Бу ўринда хотиннинг жаҳли чиқмайди, ҳам хатосини тушунади, ҳам эри уни тушунишини ҳис қилади. Эр-хотин ўртасида меҳр-муҳаббат ришталари мустаҳкамланади.

Шунга кўра, жуфтликлар орасидаги муносабатларда эр-хотин ўз эҳтиёжлари, орзу-умидларини очиқ айта оли-

ши муҳим. Фақат уларни қандай ифода этишни билиш керак. Масалан, “Сен ҳеч қайси ишни эплоймайсан”, дейиш ўрнига “Иш қилаётганида ўзингни жудаям кўп уринтираётганига ўхшайсан”, деса ҳам бўлади. Ёки уйда бирор нимани таъмирлаётган эрга: “Бир иш қилсангиз, ҳамма ёқни тўзғитишингиздан зерикдим, қўйинг, сиз қилмай қўяқолинг”, дегандан кўра: “Яхши қилдингиз! Тугатганингиздан кейин йиғволамиз”, дейиш мумкин. Бу жум-

лалар орасидаги фарқ – бирида айб-лаш, ҳукм чиқариш бор, иккинчисида

эса муросаи мадорага интилиш.

“Бирор марта болалар билан шуғулланмайсиз!”

“Уйнинг ҳеч тоза турганини кўрмадим!”

Бундай гап-сўзлар оилада тез-тез бўлиб туради ва жумла орасидаги “ҳеч”, “бирор марта”, “доим” каби умумлаштирувчи ифодалар вазиятни оғирлаштиришга хизмат қилади. Эр-хотин бундай сўзлардан сақланиши керак.

Бундай муносабатлар турмуш ўртоғингизни ўзгартириши мумкин, бироқ яхши томонга эмас. Эр ёки хотин ҳам бошқалар сингари одам. Инсонлар эса ишончсизликдан эмас, ўзларига билдирилган ишончдан шижоат, куч оладилар.

Дилдора СУЛТОНОВА,

Бағдод тумани бош

отинойиси

Она дуоси ижобат

Асмо Муратўғли қаламига мансуб “Ҳар бир она би-лиши керак” асарида ҳаёти-мизнинг турли жабҳасида – оилада, уйда, айниқса, тар-бия жараёнида қилинади-ган дуолар саҳиҳ ҳадислар-га таянган ҳолда биз учун дастуриламал ҳолига келти-рилган. Сизу бизга манфаат-ли бўлади, деган умидда уш-бу асардан парчалар бериб боришни мақсад қилдик.

Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам бундай деганлар: **“Қабул бўлиш жиҳатидан отанинг фар-занди учун қилган дуоси Пайғамбарнинг уммати ҳаққиға қилган дуоси ка-бидир. Онаники ҳам шун-дай”** (“Мажмаъул одоб” ки-тобидан).

Она шафқати отаникидан устунроқ бўлгани сабаб-ли дуосининг қабул бўли-ши ҳам отаникидан тезроқ-дир. Бир ҳадиси шарифда Набий соллаллоҳу алайҳи ва саллам бундай деганлар: **“...Онанинг дуоси тезроқ қабул бўлади”**.

Саҳобаи киромлар Пай-ғамбаримиз соллаллоҳу

алайҳи ва салламдан бу-нинг сабабини сўраганлари-да: **“Чунки она отаға қара-ганда фарзандға яқинроқ. Яқин бўлганнынг дуоси ол-динроқ қабул бўлади”**, деб жавоб бердилар (“Мажмаъ-ул одоб” китобидан).

Шайх Маҳмуд Уста Усмонўғли қоддасаллоҳу сирраҳу бир суҳбатида: “Ердан кўкка боқилганида қуёш, ой ва юлдузлар қан-дай порлаб кўринса, аввал-лари кўкдан ерга қаралган-да олимлар қуёш, ой ва юл-дузлардек порлаб кўринар-ди. Сўнгра олимларнинг ак-сари оламдан ўтди ва Ер юзи қоронғилик домида қолди. Ҳозир бизнинг зиммамизда-ги вазифа – яна ана шундай олимларни тарбиялаш, шу тариқа дунёни қоронғилик-дан қутқариш!” деган эди.

Биз яшаётган давр шун-

дай замонки, инсонларнинг кўпи ҳаром ишларга арала-шиб қолмоқда. Айримлар Ер юзига Ислом деган дин ҳеч туширилмагандек умр ке-чирмоқда.

Шу сабабли фарзандлар-нинг солиҳ бўлишини сўраб қилинган дуоларни тўплаб, оламлар Раббидан олим ва Аллоҳнинг дўсти бўлиб ети-шадиган авлодни сўраш ни-ятидаман.

Бу меҳнатларимизни ин-сонларга манфаатли қили-шини, йўл қўйилган хато ва камчиликларни эса кечири-шини Аллоҳ таолодан ти-лайман. У ҳар ишга қодир Зотдир!

Асмо Муратўғли

Фарзанд тарбиясида дуонинг аҳамияти

Дуо билан боғлиқ ҳадиси шарифлар

Абу Ҳурайра розияллоҳу анҳудан ривоят қилинган ҳа-

дисда Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам бундай марҳамат қилганлар: *“Аллоҳнинг ижобат қилишига аниқ ишонган ҳолингизда дуо қилинг. Билингки, Аллоҳ зофил ва беҳуда қалбдан дуони қабул қилмас”* (Имом Термизий ривояти).

Абу Ҳурайра розияллоҳу анхудан ривоят қилинган бошқа бир ҳадисда Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи ва саллам: *“Сизлардан бирингиз дуо қилса, разбатини катта қилсин (катта нарсалар сўрасин). Чунки берадиган ҳеч бир нарсаси Аллоҳ таолога машаққат эмас”*, деганлар (Имом Аҳмад ривояти).

Абу Саид розияллоҳу анхудан ривоят қилинган ҳадиси шарифда Набий алайҳиссалом марҳамат қиладилар: *“Мусулмон банда бир гуноҳ ёки бирор қариндоши билан ораси очилиши (шариатга уйғун бўлмаган нарсалар)ни сўрамагунича ўзига уч нарса берилмасидан дуоси қайтарилмайди: дуоси қабул бўлиб, дунёда ўзига берилади ёки дуоси охиратга олиб қўйилади ёхуд дуоси қадар бир ёмонликдан узоқлаштирилади”* (Имом Ҳоким ривояти).

Абу Ҳурайра розияллоҳу анхудан ривоят қилинган ҳадисда Расулуллоҳ алайҳиссалом: *«Сизлардан дуо қилгач, “Дуо қилдим, қабул бўлмаяпти”, деб шошмайдиган кишининг дуоси қабул бўлади. Аллоҳга дуо қилинлар ва шикоят қилиб: “Ижобат бўлмади, қабул бўлмади”, деманглар»*, деганлар (Имом Бухорий ривояти).

Анас ибн Молик розияллоҳу анхудан ривоят қилинади. Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи ва саллам буюрадилар: *“Жоним қўлида бўлган Зотга қасамки, Аллоҳ аза ва жалла дуосини қабул қилмайдиган бандасига дуо қилишни насиб этмайди”* (Имом Табароний ривояти).

“Ҳар бир она билиши керак” китобидан
Нигора МИРЗАЕВА таржимаси

Кечиринг

Болалик қилибман, она, кечиринг,
Бу сўқир кўзларим энди очилди.
Билмай гуноҳ қилдим, дилдан ўчиринг,
Нетай, меҳрим ҳар томонга сочилди.

Она, тандирингиз берай қиздириб,
Қўчага чопмайман, қолгум сиз билан.
Саволлар бермайман энди бездириб,
Ўғ тафти қизартган қизил юзгинам...

Она, онажоним, меҳрибонгинам,
Уст-бошим чанг қилдим, келинг, уришинг!
Сизни соғиняпман, беозоргинам,
Айтинг: “Энди ташла бекор юришинг!”

Шавкат ОХУН

Алла айтинг, оналар

Қулоғида азон янграб турса гар,
Бешик тебратсалар, азиз, мўътабар,
Волидасин жаннатларга етаклар,
Оналари алла айтган болалар.

Отасига итоаткор бўларкан,
Ватанини муқаддас деб биларкан,
Ғанимларга кўкрак кериб тураркан,
Оналари алла айтган болалар.

Қуръон ўқиб зурриётин алқаса,
Расулуллоҳ ҳадисларин ёдласа,
Баракотли бўлар умри минг ҳисса,
Боласига алла айтган оналар.

Фикри теран, андишали бўлармиш,
Фарзу вожиб, суннат недир – билармиш,
Эл-юртига жонин фидо қилармиш,
Оналари алла айтган болалар.

Ҳазрат айтур қизларига насиҳат,
Насиҳатда бўлур мисли ҳақиқат,
Болангиздан топинг вафо, оқибат,
Фарзандига алла айтган оналар.

Ҳазрат ИСМОИЛ,

Навбаҳор тумани “Арабхона катта”
жоме масжиди имом ноиби

Идда тугамасдан НИКОҲ ЎҚИТСА...

САВОЛ: Совуқда касалланишдан қўрқиб таяммум қилган жунуб киши кейин яна ғусл қиладими ё шарт эмасми?

ЖАВОБ: Алоуддин Косоний раҳимаҳуллоҳ бундай келтиради: «Киши совуқ кечада жунуб бўлиб, ғусл қилиши ҳалокатига сабаб бўлишидан хавф қилса ва сувни иситиш имкони бўлмаса, шунингдек, шаҳар ҳаммомининг тўловига қодир бўлмаса, Имом Абу Ҳанифа раҳимаҳуллоҳнинг наздида таяммум қилиши жоиз. Имом Абу Юсуф ва Имом Муҳаммад: “Агар у шаҳар ҳудудида бўлса, таяммум қилиши жоиз бўлмайди”, деганлар...» (“Бадоеъус саноеъ”).

Узр бўлганда таяммум таҳоратнинг ҳам ўрнига ўтади. Совуқдан қўрқиб таяммум қилган жунуб киши иссиқ жой ё иссиқ сув топилиши билан ғусл қилиб олиши лозим.

САВОЛ: Намоз вақти кирганидан кейин уни ўқимасдан аввал аёл узрли бўлиб қолса, шу намознинг қазосини ўқийдими?

ЖАВОБ: “Жавҳаратун наййира” китобида бундай

дейилган: “Аёл беш намоз вақтларининг бирида намозни бошлаганида ёки бошламоқчи бўлиб турганида ҳайз кўриб қолса, тоза бўлганидан кейин ана шу вақт намозининг қазосини ўқимайди. Шунингдек, намоз вақтида фарзни адо қиладиган миқдорда оз вақт қолганида (намозни ўқимаган бўлса) ҳайз кўриб қолса ҳам, ўша вақт намозининг қазосини ўқимайди.

Агар намознинг охириги вақтида тўхтаса ва ғусл қилиб, “Аллоҳу акбар” лафзини айтиш миқдорича вақт қолган пайтда ҳайздан тоза бўлса, ўша вақт намозининг қазосини ўқиши лозим бўлади. Аммо мазкур ҳолатда ғусл қилиб, “Аллоҳу акбар” лафзини айтиш миқдорича вақт қолмаган бўлса, у вақт намозининг қазосини ўқиши лозим бўлмайди.

САВОЛ: Пешона ва қовоқ орасидаги шиллиқ қават суяклари шамоллаган одам сув ишлатса, касаллиги ортса ё шифокор унга юзига сув теккизмасликни айтган бўлса, таяммум билан намоз ўқиши мумкинми?

ЖАВОБ: Юзни совуқ сув билан ювиш мумкин бўлмаса, иссиқ сув билан ювади. Иссиқ сув билан ювиш ҳам мумкин бўлмаса, жағлари ва иякларини ювиб, бурун ва пешоналарининг шамоллаган қисмига масҳ тортади. Яъни, юзнинг сув теккизиши мумкин бўлмаган қисмига масҳ тортиб, қолган қисмини ювади.

САВОЛ: Аёлнинг эри вафот этса ёки талоқ қилса, идда ўтиришини биламиз. Баъзилар буни ҳомиладорликни аниқлаш учун жорий этилган, деб тушунади. Ана шундай ўйлайдиган аёллар УЗИ аппаратида тушганида ҳомиладорлиги аниқланмаса, турмуш қуриб кетмоқда. Шаръий жиҳатдан идда тугамасидан қилинган ушбу никоҳлари дуруст бўладими?

ЖАВОБ: Шариатимизда аёлларнинг идда ўтириши фақат унинг ҳомиладорлигини аниқлаш учун эмас, балки Аллоҳ таолонинг амри бўлгани учундир. Шунинг учун талоқ қилинган ё эри вафот этган аёл ҳомиладор ёки ҳомиладор эмаслигидан қатъи назар, динимиз бел-

гилаган муддатда идда ўтириши лозим. Иддада ўтирган аёлга нафақат бегонанинг уйланиши, балки совчи қўйиши ҳам мумкин эмас. Иддада ўтирган аёлнинг бегона эркакка никоҳланиши ҳаром бўлади. Агар уйланган бўлса, ажратилиши керак.

САВОЛ: Мен тиббий восита билан ҳомиладор эканимни билдим. Аммо дўхтир махсус ускунада текширганида ҳомиладорлигим аниқ бўлмади. Шу орада қон келди. Узрли ҳисобланаманми?

ЖАВОБ: Агар сиз ўн беш кун тоза юрганингиздан сўнг қон кўрсангиз, қон камида уч кун келса, узрли бўласиз. Агар қон уч кундан оз вақт келиб тўхтаб қолса, истиҳоза бўлади. Агар ҳомиладорлигингиз аниқ бўлса, “Ҳомиладор аёл кўрган қон истиҳоза бўлади. Чунки ҳомиладор аёл ҳайз кўрмайди. Агар у қон кўрса, истиҳоза бўлади” (“Ихтиёр ли таълил мухтор” китоби).

САВОЛ: Жунуб аёл боласини қандай эмизади?

ЖАВОБ: “Она жанобат ҳолатида ҳам боласини эмизиши жоиз. Чунки мусулмон одамга жанобат етса, у нопок бўлмайди. Зеро, Набий соллаллоҳу алайҳи ва саллам бундай деганлар: **“Мўмин нопок бўлмайди”** (Имом Бухорий ва Имом Муслим ривояти)” (“Ал-Мавсуа ал-фиқҳийя”). Шунга кўра, баъ-

зиларнинг “Жунуб аёл боласини эмизиб бўлмайди”, деган гаплари асоссиз ва шаръий далилга таянмаган ҳолда айтилган.

САВОЛ: Уйда бир қанча Мусҳаф бор. Кўпроқ биттасидан фойдаланаман. Бошқаларини ҳам ўқишим керакми ёки биттасини ўқиётганим kifоями?

ЖАВОБ: Мусҳафи шарифнинг эҳтиромига зид иш қилинмаса, уйда бир нечта Мусҳаф туришининг зарари йўқ. Нечта Мусҳаф бўлса, ҳаммасидан ўқиш керак, деган талаб йўқ. Чунки киши ўзига қулай ва кўзи ўрганган битта Мусҳафдан қироат қилиши мумкин. Агар ҳаммасидан ўқиб турса ёки хатм қилишда ҳаммасидан фойдаланса, нур устига нур бўлади.

САВОЛ: Яқинда эшитиб қолдим, жинсий алоқадан олдин хотин кишининг сочлари ўрилган бўлса, ғусл қилаётганда бошини ўртасига масҳ тортса бўлди, дейишди, шу тўғрими? Агар нотўғри бўлса, қондасини тушунтириб беришингизни сўрайман.

ЖАВОБ: Жинсий алоқадан аввал хотин кишининг сочи ўрилган ва уни ғуслдан аввал ёйиш машаққат бўлса, сочининг ости (яъни бош териси)ни тўлиқ ювади. Осилиб турган сочни ювиш шарт бўлмайди. Лекин жинсий алоқадан аввал сочи ўрилмаган бўлса, ғусл пайтида сочи-

нинг ҳамма жойини ювади. Ҳар бир соч толасига сув етказади, акс ҳолда ғусли дуруст бўлмайди. Алоқадан аввал ўрилмаган сочни алоқадан кейин ўриб олса ҳам, барибир сочининг ҳамма жойини ювади.

Жанобатдан покланмоқчи бўлган аёл ғуслда бошига масҳ тортиб қўйиши мумкин эмас. Балки жинсий алоқадан аввал сочи ўрилган бўлса, сочининг ости (яъни, бош териси)ни ювиш ва бутун баданга сув етказиш kifоя қилади, осилиб турган сочни ювиш шарт эмас. Чунки ўрилган сочни ёйиш машаққат туғдиради (“Баҳрур роиқ”, “Табйинул ҳақоиқ” ва “Фатҳу бабил иная” китоблари).

Демак, жинсий алоқадан аввал ўрилмаган сочлар эса ғуслда тўлиқ ювилади.

Эслатиб ўтиш керакки, юқоридаги масала осонгина ўрилиб, осонгина ечиладиган сочларга тегишли эмас. Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи васаллам Умму Салама онамизга берган рухсатлари сочларини ўриш ҳам, ёйиш ҳам етарлича машаққат бўладиган аёлларга тегишли. Чунки уламоларимиз бу рухсатнинг иллат (сабаб)и хараж (қийинчилик) эканини таъкидлаганлар.

**Ўзбекистон
мусулмонлари идораси
Фатво маркази
Тел: (78) 150-33-44**

Сабрнинг фазилати

Аҳқоф сурасида: **“Бас, эй Муҳаммад, Сиз ҳам матонатли пайғамбарлар сабр қилганларидек сабр қилинг ва уларга тушадиган азобни қистаманг!” (35-оят)** деб Аллоҳ таоло Ўз расулига олдинги пайғамбарлардан ўрнатқан олишни буюрган. Бу билан сабрнинг улуғ мақомига ишора қилиб, унинг зарурлигини таъкидлайди.

Тур сурасида эса Аллоҳ бундай дейди: **“Эй Муҳаммад, Сиз Раббингизнинг ҳукмига сабр қилинг! Зотан, Сиз Бизнинг кўз ўнгимиздадирсиз. Тонгда турган пайтингизда Раббингизга ҳамд билан тасбеҳ айтинг!” (48-оят.)** Бу оятда Пайғамбаримиз алайҳиссаломга тасалли бериш ва у зотни рози қилишнинг бир неча жиҳатлари бор.

У зот Парвардигорининг ҳукмига сабр қилишга амр этилди. Унинг ҳукми фақат адолат ва ҳақиқатдир. У – энг Одил ва энг яхши Ҳукмдордир.

Оятнинг яна бир ҳикмати шуки, Аллоҳ таоло бундай дейди: **“Сен бизнинг кўз ўнгимиздасан”.** Ким Аллоҳнинг назарида ва нигоҳида бўлса, у енгилмасдир. Мусо алайҳиссаломга ҳам бундай дейилган: **“Менинг кўз ўнгимда бўлишинг учун”.** Аммо бу ерда кўз – “айн” сўзи кўп-

ликда келган, яъни Аллоҳнинг марҳамат ва муҳаббатиде мустаҳкам ҳамда бардавонликни кўрсатади.

Оятдаги учинчи амр – **“Раббингизга ҳамд билан тасбеҳ айтинг”.** Яъни, Парвардигорни улуғлаб тасбеҳ айтиш. Сабр буйруғи кетидан тасбеҳ буйруғи келяпти. Бунга сабаб шуки, тасбеҳ одамга маънавий куч бағишлаб, сабрнинг ачиққлигини ширин қилади ва кўнгилни кенгайтиради. Бу каби ҳолатда Аллоҳ бундай дейди: **“Шаксиз, Биз уларнинг сизни масхаралаб айтаётган сўзларидан юрагингиз сиқилаётганини билиб турибмиз. Бас, Сиз Раббингизга ҳамд билан Унга тасбеҳ айтинг ва сажда қилувчилардан бўлинг! Сизга аниқ нарса (ўлим) келгунига қадар Раббингизга ибодат қилинг!” (Ҳижр сураси, 97–99-оятлар.)**

Шунингдек, бу ерда “Аллоҳга ҳамд билан тасбеҳ айтиш” икки муҳим маънони қамраб олган, уни синов келган одам ўйлаши керак.

Биринчи маъно – Аллоҳни улуғлаб тасбеҳ айтиб, Унинг бирор нарсани беҳуда ёки Ўз камолоти ва ҳикматига мос бўлмаган ҳолда қилмаслигини англашдир. Ахир У меҳрибон, билимдон ва ҳикматли Зотдир. Агар Аллоҳ таоло ай-

рим танланган бандаларини синовга солса, бунинг донолик билан боғлиқ бир сабаби бор. Улар буни билмасалар ҳам, Аллоҳ билур.

Иккинчи маъно – ҳар бир мусибатда Аллоҳнинг инъомлари, ҳар бир офатда бир неъмат бор. Бу неъматларни эслаб шукр қилиш керак. Шунинг учун тасбеҳ “ҳамд” билан бирга келган.

Бу ерда “Рабб” калимаси “رب” (сенинг) олмоши қўшимчаси билан келган, яъни У Зот пайғамбарга мурожаат қилмоқда. Бу ҳам улуғ бир тарбия, ғамхўрлик ва яқинлик ҳиссини уйғотиб, ишончни мустаҳкамлаб, ғамни кетказди ҳамда кўнгилни кенгайтиради.

Юсуф ҚАРЗОВИЙнинг
“Сабр” китобидан
Ўзбекистон мусулмонлари
идораси раисининг
биринчи ўринбосари
Ҳомиджон домла
ИШМАТБЕКОВ таржимаси.

14

қорининг бувиси эди

Орамизда шундай инсонлар борки, улар билан суҳбатлашишга ошиқамиз. Бироқ уларни йўқотиш қалбимизни эзади. Бибимарзия она Жамилова ана шундайлардан эди. Ҳожи онанинг вафоти ҳақидаги хабар у билан боғлиқ хотираларни уйғотди.

Сариосиё туманининг “Гулобод” маҳалласида яшаб ўтган онахон 2020 йилда ҳаж зиёратига деб йиққан маблағини маҳалладаги эски трансформаторни алмаштиришга сарфлади. Айни синовли кунларда маҳалладошлари мушкулини осон қилди. Аммо нияти холис экан, ҳаж ва умра зиёратини қай-

та-қайта амалга ошириш насиб этди.

Бибимарзия она “Ота-она ризоси ва муборак дуоси” номли китоб ёзди. Биз отинийлар ота-онани ҳурмат қилиш борасидаги ўғитлар жамланган ушбу китобни ҳаётга татбиқ этиб келяпмиз.

Бугун ҳожи онанинг 14 нафар набираси мураттаб қори бўлди. Юртимизда ширали қироати билан машҳур бўлган Абдулбасир қори Рустам ўғли ҳамда Муҳаммадлойиқ қори ҳам унинг набираларидан.

Бибимарзия она садақа беришни, ҳадя улашишни, меҳмон кутишни хуш кўрарди. Бир сафар уйларига меҳмонга борсам, ҳадя берди, олдимга ўтириб, табассум билан насиҳат қилди. Унинг сўзларини гоҳ йиғлаб, гоҳ кулиб тингладим. Менинг дардимга дармон бўлди. Бу аёлни фарзандларига муомаласини кўриб ҳайратланардик. Ҳаммага бирдай хушмуомала эди.

Жобир розияллоху анху ривоят қилган ҳадисда Расулulloҳ соллаллоху алайҳи ва саллам: **“Ҳар бир яхшилик садақадир”** (Имом Бухорий ривояти), дея марҳамат қилганлар. Шунингдек, Абдуллоҳ ибн Амр розияллоху анху ривоят қилган ҳадисда эса Набий алайҳиссалом: **“Албатта, биродаринг юзига табассум қилишинг сенга садақа бўлиб ёзилади”**, дедилар (Имом Ибн Баззор ривояти).

Бибимарзия онани сўнгги йўлга кузатиш чоғида қабридан муаттар ҳид келганини эшитиб, кўзларим ёшланди, ҳавасим келди. Қилган яхшиликлари, ортидан қолган солиҳ фарзандлари қалбидарё бу онахонни боқий дунё саодатига ҳам етказди, иншоаллоҳ.

Ибратли ҳаёт йўли биз учун намуна бўлиб ёдимизда қолади. Бибимарзия она каби инсонлар кўпайсин.

Замира ЁДГОРОВА,
Ғиждувон тумани

Шайх Али Тантовий

Эй қизим!

(Давоми. Боши ўтган сонларда.)

Имом Суютийнинг жуда камбағал талабаси бор эди. Баъзан бир неча кунлаб ҳеч нарса емасди. Кунларнинг бирида агар бирор нарса емаса, ўлиб қолишини сезди. Кейин унинг миясига “Балки ўлимтик ейишга ёки ўғрилиқ қилишга ҳам ҳаққим бордир... Бўлмаса, очликдан ўлиб қоламан-ку!” деган фикрлар кела бошлади. У шу ўйлар билан ҳеч бўлмаганда бирор егулик топиш умидида кўҳна Дамашқнинг тор кўчаларида дайдиб юрди. Ўша пайтда уйлар пастқам бўлиб, томга осонгина чиқиш ва кимнингдир уйини тунаш мумкин эди.

Бечора талаба бир уйнинг томига чиқиб, ҳовлида юрган аёлларни кўриб қолди ва Аллоҳдан қўрқиб, юзини ўғирди. Кейин унинг нигоҳи бўш ҳовлига тушди. У ердаги қозонда ажойиб ҳидлар таратиб таом пишаётган эди. Йигит беихтиёр ҳовлига сакраб тушди, қо-

зоннинг қопқоғини кўтарди. Қозонда бақлажонлар биқирлаб қайнаб турарди. Оч талаба иссиқлигини ҳам унутиб, битта бақлажонни тишлади. Бирдан ақлини йиғиштириб олиб: “Нималар қиялпман?! Мен ахир шариат илмларини ўқиётган талаба бўлсам! Бировнинг уйига овқат ўғирлаш учун кирсам-а?!” деб ўйлади ва тишлаган бақлажонини жойига қўйиб, масжидга қайтиб кетди.

У орқа сафда деворга суянганча ўтириб, очликдан ҳушидан кетар даражада шайхнинг дарсини тинглашни давом эттирди. Ҳамма тарқалгач, фақат бир аёл қолди. У шайхнинг олдида келиб, паст овозда нимадир деди.

Шайх атрофга қараб, ҳалиги талабадан бошқа ҳеч кимни топмади. Йигитга яқинлашиб: “Уйланишни хоҳлайсанми?” деб сўради. Талаба табассум билан пичирлади: “Эй шайхим, очликдан ўляпман, ҳеч нарсам йўқ! Қандай қилиб уйланаман?” Шайх жавоб берди: “Хавотир олма! Турмушга чиқмоқчи бўлган бир бева аёл бор. У кампир холаси билан бирга яшайди, – деб масжид бурчагида ўтирган аёлга ишора қил-

ди. – Улар бу шаҳарга бегона, ёлғиз қолмаслик, қароқчилар ва зўравонларнинг нишонига айланмаслик учун турмушга чиқмоқчи. Сен ўша аёлга уйланишга рози бўласанми?” У: “Розиман, устоз!” деди.

Кейин шайх талабанинг ўрнига унинг номидан маҳр бериб, иккисини никоҳлаб қўйди. Йигит ўша аёлнинг уйига кетди. Аёл ундан: “Овқат ейсизми?” деб сўради. “Ҳа!” деб жавоб берди талаба.

Унга таом қозони билан келтирилди. Йигит қозоннинг қопқоғини кўтариб, таажжуб билан: “Ё Аллоҳ! Бақлажонни ким тишлади?!” деди-ю, бирданига йиғлаб юборди ва бўлган воқеани аёлга айтиб берди.

Аёл ҳамд айтиб, бундай деди: “Булар Аллоҳга бўлган содиқликнинг самарасидир! Тишлаган бўлса ҳам, Аллоҳдан қўрқиб жойига қайтарилган битта бақлажон туфайли сизни катта уй ва хотин билан сийлаган Зотга ҳамдлар бўлсин!”

(Давоми бор.)

Таржимонлар **Иймон Али КИТОБ АЛИЕВ,**
Сайдуллоҳ АҲМЕДОВ

Ўлим билан боғлиқ ҳолларда қўрқишни шартли равишда бешга бўлиш мумкин:

1. *Оила аъзоларидан, яқин дўстларидан айрилиб қолиш қўрқуви.* Инсон бу айрилиқ вақтинчалик эканини, абадий ҳаётда улар билан яна жам бўлишини ўйласа, ушбу ҳадик босилади. Аллоҳ таоло айтади: **“Ўзлари иймон келтириб, зурриётлари ҳам уларга иймон билан эргашиган зотларга (ўша) зурриётларини ҳам қўшамиз. Уларга қилган амалларидан бирор нарсани камайтирмаймиз. Ҳар бир кимса ўзи қилган иши билан гаровлангандир”** (Тур сураси, 21-оят).

Бошқа бир ўринда бундай марҳамат қилинади: **«(У) абадийлик боғлари бўлиб, (улар) у жойларга ота-боболари, жуфти ҳалоллари ва зурриётларидан иборат солих (банда)лар билан бирга кирурлар. Сўнгга уларнинг ҳузурларига ҳар (бир) эшикдан фаришталар кириб (дерлар): “(Аллоҳ йўлида турли машаққатларга) сабр қилиб ўтганларингиз сабабли (энди бу ерда) сизларга тинчлик бўлмай. Дунё оқибати (жаннат) нақадар яхши!»** (Раъд сураси, 23-24-оятлар.)

2. *Ўлим талвасасидан қўрқиш.* Бу қўрқув Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва

салламнинг мўмин киши осонлик билан жон бериши ҳақидаги муждаларини билгач, чекинади. У зот соллаллоҳу алайҳи васаллам бундай дедилар: **«Ўлим фариштаси мўминнинг бош томонига келиб: “Эй яхши (хотиржам) нафс! Аллоҳнинг мағфирати ва розилиги ила чиқ”, дейди. Сувидишдан қандай оқиб тушса, мўминнинг руҳи ҳам**

ган нарсадан қўрқиши табиий ҳол. Шунинг учун у ўлимдан кейинги ҳаёт қандай бўлишини тасаввур қилолмай қўрқади. Бундай қўрқувнинг давоси охират куни ҳақида батафсил баён қилинган оят ва ҳадисларни ўқиш билан топилади. Охират кунининг тафсилотлари Қуръон ва суннатда очиқ-ойдин баён қилинган.

5. *Ўлимдан кейинги азобдан қўрқиш.* Бу қўрқув яхши амаллар қилиш ва Аллоҳни ғазаблантирадиган ишлардан сақланиш билан бартаф бўлади. Аллоҳ таоло бундай марҳамат қилади: **«Албатта: “Раббимиз – Аллоҳ”, деб, сўнгга ра тўғри бўлган зотлар ҳузурига (ўлим пайтида) фаришталар тушиб**

(дерлар): **“Қўрқмангиз ва ғамгин ҳам бўлмангиз! Сизларга ваъда қилинган жаннат хушхабари билан шодланингиз!”**» (Фуссилат сураси, 30-оят.)

Аҳмад Шуқайрийнинг
“40 кун” асаридан
Абдулқодир АБДУРАЗЗОҚ
ўғли таржимаси.

Қўрқув ҳисси

танасидан шундай енгил чиқади”».

3. *Заволдан қўрқиш.* Инсон табиатан боқий қолишни истайди, йўқ бўлишдан қўрқади. Бу қўрқувнинг давоси ўлим – йўқ бўлиш эмас, балки бир оламдан иккинчи оламга ўтиш эканини англашда. Зеро, инсоннинг асли вужуд эмас, руҳдир.

4. *Мажхулликдан қўрқиш.* Инсон ўзи кўрмаган, билма-

Ҳар тонгда, ҳар оқшомда...

Шаддод ибн Авс розияллоху анхудан ривоят қилинади. Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи ва саллам: **«Ким “Саййидул истиғфор”ни кечки пайт айтиб, тонг отгунча вафот этса, жаннатга киради. Ким тонгда айтиб, шу кун вафот этса, жаннатга киради»**, дедилар.

اللَّهُمَّ أَنْتَ رَبِّي لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ، خَلَقْتَنِي وَأَنَا عَبْدُكَ، وَأَنَا عَلَى عَهْدِكَ وَوَعْدِكَ مَا اسْتَطَعْتُ، أَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ مَا صَنَعْتُ، وَأَبُوءُ لَكَ بِنِعْمَتِكَ عَلَيَّ، وَأَبُوءُ لَكَ بِذُنُوبِي فَاعْفُرْ لِي فَإِنَّهُ لَا يَغْفِرُ الذُّنُوبَ إِلَّا أَنْتَ

Ўқилиши: **“Аллоҳумма Анта Роббий лаа илаҳа илла Анта холақтаний ва ана ʼабдука ва ана ʼала аҳдика ва ваʼдика мастатоʼту. Аʼузу бика мин шарри ма сонаʼту, абуʼу лака биниʼматика ʼалай-йа ва абуʼу бизамбий фағфирлий зунубий фаиннаҳу лаа йағфируз-зунуба илла Анта”**.

Маъноси: “Аллоҳим! Сен Парвардигоримсан, Сендан бошқа илоҳ йўқ. Мени Сен яратдинг, мен Сенинг бандангман. Мен Сенга берган ваʼдамда ва Сенга берган аҳдимда қодир бўлганимча турибман. Қилаётган нарсамнинг ёмонлигидан Сенинг номинг билан паноҳ тилайман.

Менга лутф этган неʼматларингни эътироф қиламан. Ва яна гуноҳларимга ҳам иқрор бўлдим. Ё Раббим! Мени мағфират эт. Зеро, Сендан бошқа мени мағфират қиладиган илоҳ йўқ” (Имом Бухорий ривояти).

Усмон ибн Аффон розияллоху анхудан ривоят қилинади. Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи ва саллам: **«Бирор бандда ҳар тонгда ва тунда:**

بِسْمِ اللَّهِ الَّذِي لَا يَضُرُّمَعَ اسْمِهِ شَيْءٌ فِي الْأَرْضِ وَلَا فِي السَّمَاءِ وَهُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ

“Бисмиллаҳиллазий ла йазурру маʼасмиҳи шай-ун фил арзи ва лаа фис самаи ва ҳувас самийʼул ʼалийм”, деб уч марта айтса, унга бирор нарса зарар бермайди», дедилар.

Маъноси: “Шундай Аллоҳнинг исми билан бошлайманки, Унинг исмини айтиш билан еру осмонда бирор нарса зарар бера олмайди. У эшитувчи ва билувчи Зотдир” (Имом Абу Довуд ва Имом Термизий ривояти).

Анас розияллоху анхудан ривоят қилинади. Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи ва саллам: **«Ким тонгда ва кеч кирганда:**

اللَّهُمَّ إِنِّي أَصْبَحْتُ أُشْهِدُكَ، وَأَشْهَدُ حَمَلَةَ عَرْشِكَ، وَمَلَائِكَتَكَ، وَجَمِيعَ خَلْقِكَ، أَنَّكَ أَنْتَ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ وَحْدَكَ لَا شَرِيكَ لَكَ، وَأَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُكَ وَرَسُولُكَ

“Аллоҳумма иннии асбаҳту ушҳидука ва ушҳиду ҳамалата Аршика ва малааикатака ва жа-миʼа холқи-ка. Аннака Анталлоҳу лаа илаҳа илла Анта ваҳдака лаа шарийка лака ва анна Муҳаммадан ʼабдука ва росуулук”, деб айтса, Аллоҳ таоло танасининг тўртдан бирини дўзахдан халос қилади. Ким икки марта айтса, Аллоҳ унинг ярмини дўзахдан халос қилади. Кимки уч марта айтса, уч қисмини дўзахдан халос қилади. Ким тўрт марта айтса, Аллоҳ таоло уни бутунлай дўзахдан халос қилади», дедилар.

Маъноси: “Аллоҳим, албатта, тонг оттирдим. Сени, Аршингни кўтарувчи фаришталарингни ва халқ этган ҳамма нарсаларингни гувоҳ қилиб айтаманки, Сендан бошқа илоҳ йўқ, Муҳаммад (соллаллоху алайҳи ва саллам) Сенинг банданг ва Расулингдир” (Имом Абу Довуд ривояти).

Пастдарғом тумани
бош отинойиси
Маржина ЧОРИЕВА
тайёрлади.

Қўнғироқ қилишда ҳам

Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам: **“Албатта, одамларга гўзал хулқдан афзалроқ нарса берилмаган”,** деганлар (Имом Табароний ривояти).

– Ойи, нега яна қўнғироқ қилиясиз? Ишдаман, дедим-ку. Иш пайти безовта қилманг!

Ходим телефонни ўчираар экан:

– Узр, бошлиқ, – деди.

Раҳбар ходимиға жаҳл билан қаради ва мажлис тугагач, шу ерда қолишини тайинлади.

Раҳбарнинг телефони жиринглаб қолди.

– Лаббай, онажон! Хўп бўлади! Ўн дақиқада бораман...

Ота-она фарзандидан ширин сўз, эътибор кутади. Айниқса, кекса кишининг қўнғили боладай нозик бўлиб, улар билан муносабатда эҳтиёткор бўлишимиз лозим. Телефонда уларни ранжитиб қўядиган сўз, хатти-ҳаракатлар қилиб қўйишимиз мумкин. Шу боис ота-она билан телефонда суҳбатлашиш одобларини эслатиб ўтиш мақсадга мувофиқдир:

– ота-онага қўнғироқ қилаётганда вақтни инобатга олиб, бемаҳал ва ноўрин қўнғироқ қилмаслик;

– жавоб бўлмаса, ҳар бир қўнғироқ орасида 4 ракат намоз ўқиладиган вақт миқдорида кутилади. Лозим бўлса, яна қўнғироқ қилинади. Шу тар-

тибда уч марта телефон қилинганда ҳам жавоб бўлавермаса, бошқа қўнғироқ қилинмайди. Агар хабар тезкор ёки муҳим бўлса, ёзма шаклда юбориш ҳам мумкин;

– ота-она билан телефонда сўзлашганда уларнинг ҳурматларини жойига қўйиб, вақтларини олмаслик керак;

– ота-она бизга телефон қилса, ёнимиздагиларни огоҳлантириб, узр сўраб, дарҳол жавоб берилади;

– ота-онадан келган қўнғироқ, хабар (хат, савол, табрик ва ҳоказо)ларни жавобсиз қолдирмаслик лозим;

– ота-онанинг олдида телефон ўйнамаслик зарур. Чунки бундай қилиш уларга нисбатан одобсизлик ҳисобланади;

– уларга қўнғироқ қилганда аввал салом берилади. Шунингдек, ота-онага қулай телефон олиб бериш, телефон-

нинг ойлик тўловларини тўлаб туриш керак;

– суҳбат тугагач, хайрлашиб, яхши тилаклар тилаб, ота-она телефонини ўчирганидан сўнггина гўшакни қўйиш, алоқа узилиб қолса, қайта телефон қилиш, шахсий маълумотларини уларнинг рухсатисиз бошқаларга бермаслик, сурат ё тасвирга туширмакчи бўлганда изн сўраш лозим;

– бирор сабаб билан ота-онадан йироқда бўлган инсон ҳар куни эрталаб-кечқурун ўқиш-ишга кетишдан олдин ҳамда ўқиш-ишдан келгандан кейин уларга қўнғироқ қилиб: “Менга нима хизматлар бор?” деб сўрайди ва буйруқларини адо этади.

Бу одобларга риоя қилган фарзанд Аллоҳ таоло розилигига эришади, иншоаллоҳ.

Иброҳимжон ИНОМОВ
тайёрлади.

Тарих улкан ибрат мактабидир. Ўтганларнинг ҳаётини ўрганиш инсонни камолот сари етаклайди. Агар воқеалар бадиий талқинда баён этилса, амаллар, инсоннинг феълу атвори очиб берилса, ҳаётнинг пасту баландини, ода-

Қарши қабила – печенекларнинг бир неча моҳир жангчиси унинг ортига тушади. У эса қўрққанидан бир дарвешнинг кийимларини олиб, Яссавий ҳазратлари даргоҳига йўл олади.

Араснинг Яссавий даргоҳида ўтган ҳар куни инсонни руҳий

Арас ҳар куни янги бир илмни ўрганади.

Дарвешлар ибодатдан ташқари тирикчилик қилиши, қолаверса, атрофдаги инсонларга ёрдам бериши учун касбу кор билан машғул бўлишлари лозим эди. Арас деҳқончилик қиладиган дарвешлар сафига қўшилади. Буни асарда тилга олиш орқали муаллиф инсоннинг ризқ топиши, ўзгаларга муҳтож бўлмаслиги учун меҳнат қилиши лозимлиги ҳақидаги ҳақиқатни китобхонга уқтиради.

Яссавий даргоҳида Араснинг руҳий оламида жиддий ўзгаришлар содир бўлади. Фақат у ўтмишидан осонгина қутула

Ўзгаларга эргашис...

мийликнинг шартларини осонгина билиб олиш мумкин.

“Менинг кўнглим бир қушдир” романи тасаввуф шайхи Аҳмад Яссавий ҳақида...

Муаллиф Айдин Ҳиз асарни кўчманчи бир халқнинг ҳаётини таърифлаш билан бошлайди. Сардор Баламирнинг Арас исмли ўғли бўлиб, у сабабли қабиланинг бошига катта ташвиш тушади. Қўшни қабила билан ўрталарида нифоқ келиб чиқади. Шамоллардан ўзиб, даштларни забт этиб юрган бўз йигит қабиласининг фалокатига сабаб бўлмаслик учун у ердан бош олиб кетади. Узоқ йўл босиб, Яссавий ҳазратларининг ҳузуридан бошпана топади.

камолотга етаклайди. Жайдари киши бу ерда ўзга бир оламга тушиб қолади. Шу чокқача билганлари пучга чиққандек, ўзини янгидан кашф этади. Худди тарихда жоҳиллар Исломга киргач, улуғ инсонларга айланидек...

олмайди. Печенеклардан халос бўлиш, қолаверса, уларни ўз қабиласига зарар беришдан қайтариш мақсадида Яссавий ҳазратларининг 12 ёшли ёлғиз ўғлини душманларга топширади. Боланинг жонсиз жасади даргоҳга келганидан кейин у руҳий изтироб до-

мида қолиб кетади. Бу ўринда шайхнинг тутган йўлини алоҳида таъкидлаш лозим.

12 ёшли дилбандидан ажралган шайх сабрдан бошқа чора топа олмади. Ҳар ишни Яратганнинг синови деб қабул қила олган Аллоҳ ошиқларига мос бу сабрни Арас тушуна олмай, ҳайрат ичра қолади. Аслида, уруш чиқариш мақсадида қилинган бу фитна айнан шайхнинг сабри туфайли бартараф этилади.

Ёзилмаган қонунларга кўра, қотиллардан бири Акманнинг Иброҳимдан икки ёш катта ўғлини жазолаш учун Яссавий ҳазратларининг ҳузурига жўнатади. Бола келадиган кун даргоҳда ҳамма қоришиқ туйғулар домида қолади. Кўпчиликнинг кўзида сўнмаган ғазаб. Шайх барчага майдонда тўпланишни буюради ва йиғилганларга нуқт сўзлайди: “Мусибат ва офатлар биз учундир, болаларим! Аллоҳ таоло бизнинг сабр дарёсида покланишимизни хоҳлади. Ҳар биримиз ўз ички оламимизга назар солмоғимиз, қалбимизни ҳис қилиб кўрмоғимиз лозим: сабртоқат билан покланиб олганмизми ёки ҳамон нафрату ғазабга тўлиб, нопоклигимизча юриб-

мизми? Бўлар иш бўлди. Аллоҳ жигарпорамизни олди, ўрнига бошқа бир ўғил жўнатди...”

Барчанинг қалби тўлқинланиб, ларзага келади. Жазо олиш, ҳатто ўлишга тайёр бўлиб келган Боран (Акманнинг ўғли) ҳам, Арас ҳам ҳайратда қолади.

Ҳали динни ўрганиб, Аллоҳга бўлган муҳаббатнинг ҳақиқатларини тўла англаб етиб улгурмаган Арас саволлар домида қолиб кетади: “Иброҳим билан боғлиқ ўтмиш хотиралари унинг ўрнига юборилган боланинг келажиги билан қоришиб кетмайдими? Ахир раҳмдиллик оғриқни қандай даволаши мумкин? Пирнинг ўзи ишонган Аллоҳга бўлган муҳаббати ҳақиқатан ҳам унинг фарзанд билан боғлиқ дардига тасалли бўла оладими?”

Бу каби сатрларни ўқирканмиз, ҳаётимиз давомида кўпчилигимизни қийнаётган саволларга жавоб топамиз.

Асарни диққат билан ўқиб, хулосаларни чиқариб олсангиз, бу пасту баланди бисёр бир кам дунёда мўмин бўлиб яшай олишнинг бебаҳо қирраларини англаб етасиз, иншоаллоҳ.

Раъно ЗОКИРОВА,
исломшунос

Тушимда кўрсайдим

*Шамоллар эсади Мадина томон,
Қўлларим дуога очилар ҳамон,
Қалбимда бир оташ ёнади ёмон,
Тушимда кўрсайдим Расулуллоҳни.*

*Умматим, десангиз, кўнглимга роҳат,
Сизни танимаслик ҳақиқий офат,
Раббимдан тилайман фақат ва фақат,
Тушимда кўрсайдим Расулуллоҳни.*

*Умматингиз бўлиш мен учун фахр,
Висолингиз истар, юрак қонбағир,
Билсангиз, бу соғинч тоғлардан оғир,
Тушимда кўрсайдим Расулуллоҳни.*

Комила АБДУҒАНИЕВА,
Тошкент шаҳри

Мисрлик олим Абдуллоҳ ибн Ваҳб айтади: “Имом Моликка йигирма йил шогирд тушдим. У зотдан ўн тўққиз йил одоб-ахлоқ, бир йил илм ўргандим”.

Ҳар кун қандай савоб топасиз?

(Давоми. Бошланиши
ўтган сонларда.)

Беҳуда саволлардан тийилинг!

Одамлар, айниқса, аёллар орасида тез-тез кузатиладиган ишлардан бири – биронинг ҳаётини муҳокама қилиш, ҳатто асл вазиятни, воқеликни билмай туриб, яхши-ёмонга чиқариш ҳолатлари кўп учрайди.

Яна ўзларига ҳеч алоқаси бўлмаган саволлар билан бошқаларга мурожаат қилувчилар ҳам оз эмас. Масалан:

– Уйингизнинг ижара пули қанча?

– Нечта хонангиз бор?

– Аввалги уйингизда қанча муддат турдингиз?

– Қайнота ва қайнонангиз билан бирга неча йил яшадингиз?

– Қайнонангиз сизга яхши муомала қилармиди?

– Эрингиз қанча маош олади?

– Ҳомиладормисиз?

– Хизматчингиз борми?

– Телефон тутасизми?..

Булар бир аёлнинг янги кўшнисига берадиган саволларидир.

Қадрдоним! Баъзи нарсалар борки, уларни билиш сизга наф бермайди. Билмаслик эса зарар келтирмайди.

Кераксиз нарсалар билан машғул бўлиш эса, умрни кўкка совуради.

Юқоридаги гап-сўзлар бу борадаги суҳбатларнинг содда бир кўринишидир. Қуйида келтирилган саволлар билан эса, одамларнинг шахсий ишларига дахл қилиш жоиз эмас. Бундай гаплар кишини гуноҳга ботиради. Масалан:

Бокирага: Нима учун ҳамон турмушга чиқмадингиз?

Турмушга чиққан аёлга: Нима учун ҳомиладор бўлмаяпсиз?

Фарзандлари бор аёлга: Бола кўришни қачон тўхтатасиз?

Ажрашган аёлга: Нима сабабдан ажрашдингиз? Айб сиздами ёки ундами?

Аёллардаги асосий муаммо – ўзларига тааллуқли бўлмаган нарсаларга доир саволлар бериш, “Истаган

саволимга батафсил жавоб олишга ҳақлиман”, деб ўйлашларидир.

Агар кимнингдир шахсий ишингизга қизиқаётгани сизни хафа қилса, бу ҳақда гаплашгингиз келмаётгани, бу сиригиз эканини очиқ айтинг. Чунки айримларнинг фаҳми бунга етмаслиги мумкин.

Ўзингиз ҳам бошқаларнинг шахсий ишларига аралашманг. Вақтингизни одамлар билан алоқангиз бузилишига сарфламанг. Бунинг ўрнига қуйидаги ажрларни умид қилинг:

1. Исломингизни гўзал қилиш. Ҳамма одам ҳам муҳсин бўлавермайди. Улар орасида яхши ва ёмонлари бор. Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам: **“Фойдасиз нарсаларни тарк этиш киши исломи (мусулмонлиги)нинг гўзаллигидандир”**, деб марҳамат қилганлар (Имом Термизий ривояти).

2. Ғийбатни тарк этиш савобини умид қилинг. Чунки ким ўзига тегишли бўлмаган нарсаларни гапирса, кўпинча ғийбат қилиб қўяди. Сиз эса савоб умид қилиш орқали шу иллатни тарк этганингиз учун ажр оласиз.

3. Мусулмонни ранжитмаслик савобини умид қилинг. Уни кўп савол бериш билан

қийнаманг. Ўзингизга тегишли бўлмаган ишларга суқилманг. Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам: **“Эй тили билан иймон келтириб, қалбига иймон кириб бормаган жамоа! Мусулмонларни ғийбат қилманг. Улардан камчилик қидирманг. Ким мусулмонлар айбини қидирса, Аллоҳ таоло унинг айбини қидиради. Кимнинг айбини Аллоҳ таоло қидирса, уйининг ичида бўлса ҳам, уни шарманда қилади”**, деб огоҳлантирганлар (Имом Абу Довуд ривояти).

4. Аллоҳ таолога ва охират кунига иймон келтирганлардан бўлинг. Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам: **“Ким Аллоҳ таоло ва охират кунига иймон келтирган бўлса, яхши гап гапирсин ёки жим турсин”**, деб таълим берганлар (Имом Бухорий ривояти).

Умар ибн Абдулазиз раҳимаҳуллоҳ: **“Ким калом унинг амалидан эканини билса, фақат ўзига тегишли нарсалар ҳақида гапирди”**, деган.

**Юлдуз
КОМИЛОВА**
таржимаси

Қиз кимдан андоза олади?

Ҳар бир қиз отаси қиёфасида эркакнинг ҳаётидаги ўрнини кўради. Агар оилада ота-она можаро қилса, эр тили ва қўлига эрк бериб, зулм қилса, қиз тасавурида эркак зўравонга, аёл эса тинмай жавраб турадиган кимсага айланади. Шу тасаввур билан қиз дастлаб акаси ё укасига гап қайтариб, ёмон муомала қила бошлайди.

Она қизига тарбия берар экан, уни аёл сифатида ўзининг хатти-ҳаракатлари билан шакллантиради. Қиз андозани онасидан олади.

Абу Ҳурайра розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади. Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам: **“Аёл киши учун эри борида унинг изнисиз рўза тутуши ва унинг изнисиз уйига бировни киритиши ҳалол эмас”**, дедилар (Имом Бухорий, Имом Муслим, Имом Абу Довуд, Имом Термизий ривояти).

Бугун аёллар орасида санокчилиаригина бунга амал қилишяпти. “Эркак кишидан рухсат олиш шарт эмас”, дея айримлар ҳатто хорижга кетиб, турли шароитларда ишлашмоқда.

Абдураҳмон ибн Авф розияллоҳу анҳудан ривоят қилинган ҳадисда Расули акрам соллаллоҳу алайҳи ва саллам: **«Хотин киши беш (маҳал) намозини ўқиса, бир ой рўзасини тутса, номусини сақласа ва эрига итоат қилса, унга: “Жаннатнинг хоҳлаган дарвозасидан киргин!” деб айтилади»**, деганлар (Имом Табароний ривояти).

Она қизига гўзал одобни ўргатиши лозим. Аёлнинг муомаласи яхши, хонадони ораста, фарзандлари тарбияли бўлса, эркакларнинг ҳаётда муваффақиятга эришиши осон бўлади.

Саодат ЙЎЛДОШЕВА,

Нарпай тумани “Болғали” маҳалласи отинойиси

Абу Дардо ва Абу Зар розияллоху анҳумодан ривоят қилинади. Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи ва саллам Аллоҳ азза ва жалладан ривоят қилиб бундай дедилар: **«Аллоҳ таоло: “Эй одам боласи, Мен учун кундузнинг аввалида тўрт ракат намоз ўқи, (куннинг) қолганига сен учун кифоя қиламан”, деди»** (Имом Термизий ривояти).

Бу қудсий ҳадисни Имом Термизий “Сунан”ида “Намоз китоби”, “Зуҳо намози боби”да келтирган ва уни ҳасан, деб айтган.

Зуҳо намози нафл намоз бўлиб, “Ишроқ намози”, “Шуруқ намози” ва “Чошгоҳ намози” деб ҳам номланади. Зуҳо намозига Аллоҳ таолонинг Ўзи тарғиб қилгани бу намознинг қай даражада аҳамиятли ва фазилатли эканини кўрсатади. Ҳадис шарҳида уламолар мазкур вақт одамларнинг ўз ташвишларига шўнғиган ҳамда Аллоҳ таолога юзланишдан ғафлатда бўлган пайт бўлгани учун бу намозга улуг даража ва фазилатлар ваъда қилинган, дейдилар. Ким чошгоҳ вақтида тўрт ракатли зуҳо намозини ўқиса, Аллоҳ таоло бу бандага ажр беради, уни кун давомида турли ёмонликлар

ва гуноҳлардан муҳофаза қилади. Чошгоҳ вақтида намоз ўқиш Аллоҳ таолога қайтувчи бандаларнинг одати ва шиоридир.

Зуҳо намози қуёш бир найза бўйи кўтарилганидан то кун тиккага келишидан бир соат аввалги вақтгача адо этилади. Бу намозни икки ракатдан саккиз ракатгача ўқиш мумкин. Энг афзали, ҳадиси қудсийда зикр қилингандек, тўрт ракат ўқишдир. Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи ва саллам ҳам кўпроқ тўрт ракат ўқиганлар. Зуҳо намози ёлғиз, овоз чиқармай, махфий ўқилади.

Ойша розияллоху анҳодан ривоят қилинади: «Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи ва салламдан эшитдим. У зот бундай деб айтдилар: **“Ким бомдод намозини ёки субҳ намозини ўқиса (ровийнинг шаки), жойида ўтириб, дунё ишидан бирор нарсани гапирмаган бўлса, тўрт ракатли зуҳо намозини ўқигунча Аллоҳни зикр қилса, онаси туққан кундаги каби гуноҳлардан (пок бўлиб) чиқарилади. Унинг гуноҳи қолмайди”**» (Имом Абу Яъло ҳасан иснод билан ривоят қилган).

Саҳл ибн Муоз ибн Анас

Жуҳанийдан, у отасидан ривоят қилади. Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи ва саллам: **“Ким бомдод намозини ўқиб бўлганидан кейин намоз ўқиган жойида то икки ракатли зуҳо намозини ўқигунча ўтирса, фақат яхшиликдан бошқани гапирмаган бўлса, унинг хатолари, агар денгиз кўпигидан кўп бўлса ҳам, мағфират қилинади”**, дедилар (Имом Абу Довуд ривояти).

Ҳадис заиф бўлса-да, уни қувватлайдиган бошқа ривоятлар ҳам бор. Шунингдек, фазилатлар борасида заиф ҳадисга амал қилса бўлади.

Абу Зар розияллоху анҳудан ривоят қилинади. Набий соллаллоху алайҳи ва саллам: **“Тонг отганда сизларнинг ҳар бир бўғимингизга садақа вожибдир. Ҳар бир тасбеҳингиз – садақа, ҳар бир ҳамд айтишингиз – садақа, ҳар бир таҳлилингиз – садақа, ҳар бир такбирингиз – садақа, яхшиликка буюришингиз – садақа, ёмонликдан қайтаришингиз – садақа. Энди буларнинг ҳаммаси учун икки ракат зуҳо намозини ўқишингиз кифоядир”**, дедилар (Имом Муслим ривояти).

Инсон танасида 360 та бўғим бор. Ҳар тонг мана шу бўғимларга шукрона ўлароқ шу адад миқдорича садақа қилиш вожиб. Ким ҳам бунга қодир бўла оларди?! Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи ва саллам бунинг осон йўлини ўргатмоқдалар. Бунинг учун икки ракат зуҳо намозини ўқиш кифоя. Шу ҳадисга мувофиқ баъзилар зуҳо намозини “Кифоя қилувчи намоз” ҳам дейдилар.

“Раббоний нидолар”
китобидан.

Савдогарнинг сабоғи

Отам оламдан эрта ўтиб кетди. Оилага ёрдам бериш учун кўп иш қидирдим. Охири қишлоғимизнинг четида жойлашган тегирмончи ишга олди. Ҳар куни эшак аравага икки қоп ун ортиб беради. Бозорда сотиб келаман, эвазига тирикчилик учун ун беради. Аввалига тегирмончининг катта шогирди бозорда олиб юриб, ун сотиш йўл-йўриқларини ўргатди. Кейин ўзим мустақил ун сота бошладим.

Гавжум бозорда иш бошлаганимда жуда ёш эдим. У ерда эскидан ишлаётган, кўзга кўринган, ошиғи олчи, манаман деган савдогарлар бўлиб, зимдан янги иш бошлаганларни сиқиб чиқаришга уринишар эди.

Менга бир четдан жой теккан эди. Бақириб ун сота бошладим:

– Келинг, арзон сотаман! Кеп қолинг! Кеп қолинг...

Ёнимдаги йирик савдогарларнинг ғаши келди чоғи:

– Ҳей, жонга тегдинг, зумраша ... Жим бўл, овозингни ўчир! – деб пўписа қилишди.

Аммо мен эътибор қилмадим. Бора-бора харидорларим кўпайди...

Ёнимдаги сотувчи ун сотар экан, махсус мослама би-

лан қопдаги ундан олиб қолиш “хунар”и борлигини сезиб қолдим. Қоплаб оладиганлар ўлчовда алданиб қолишаётган эди.

Рифоъа розияллоху анхудан ривоят қилинади: «У киши Набий соллаллоху алайҳи ва саллам билан намозгоҳга чиқди. Шунда у зот савдо қилаётган одамларни кўриб: **“Эй тожирлар жамоаси!”** дедилар. Улар бошларини кўтариб, чақириққа жавобан, у зотга қарадилар. Шунда у зот: **“Албатта, тожирлар қиёмат кунини фожирлар ҳолида тирилтирилурлар. Фақат Аллоҳга тақво қилган, яхшилик ва ростгўйлик қилган бундан мустасно”,** дедилар» (Имом Термизий ривояти).

Тарозида у қўлбола тошлардан фойдаланарди. Тағин пештахтага тўкиб қўйилган, қолиб кетган эски унларни ҳам янгиларига аралаштирар экан.

– Ундай қилманг, жон ака! Кўза кунда эмас, кунда синади, – дедим. Мени эшитишни истамай, бир оғиз жавоб ҳам бермади.

Бир куни бир аёл қози ва но-зирни бош-

лаб келиб, унинг шармандасини чиқарди. Кўлига кишан урилиб, бозордан шармандаларча олиб кетилди.

Ризқини Худодан билиб, топганига қаноат қилган савдогар вақти келиб бой бўлади. Акс ҳолда, бозордаги кўпларнинг ҳолига вой. Ҳа, айниқса, бугун ёлғон бўлмаса, савдо ҳам бўлмайди, деб ўзларига баҳона гаплар тўқиб олган ёш савдогарлар билиб қўйсин – кўза кунда синади...

**Фазлиддин
АБДУНАЗАРОВ,**
Қува тумани

“Ҳалол” ва “ҳаром”нинг фарқи

Ёшлик чоғимда онам менга: «“Ҳалол” сўзини оғзингни юммай айта оласанми?» деди. Мен бу ишни уддаладим. Онам маъқуллаб, мени ўпиб қўйди. Сўнгра: «“Ҳаром” сўзини ҳам шундай айта оласанми?» деди. Бир неча марта ҳаракат қилдим, лекин айта олмадим. Хафа бўлган ҳолда онамга: «Онажон, “ҳаром”

сўзини айтишга кўп ҳаракат қилдим, лекин оғзим юмилиб қоляпти», дедим. Онам кулиб: “Ўғлим, бу ҳалол билан ҳаром орасидаги фарқдир. Ҳаром – (ҳаёт йўллари) ёпиқ ва бахтсизлик, ҳалол – (ҳаёт йўллари) очиқ ва бахт-саодатдир, хоҳлаганингни ихтиёр қил, дунё ва охират эшиклари сен учун очилишини истайсанми ёки ёпилишини? Агар ҳатто (гуноҳ) қилсанг, онангнинг оғзи юмилиб, юзида маҳзунлик пайдо бўлади. Агар яхши амал қилсанг, онангнинг лаблари табассум ила очилиб, хурсанд бўлади. Агар онангни хурсанд қилишни хоҳласанг, ҳалол ва яхши (амалларни) лозим тут!” деди.

Катта бўлдим ва доимо онамдек табассум қилиб юришга интилдим. Онам вафот этганида видолашиш учун олдиға кириб, волидамни табассумли ҳолда кўрдим ва: “Эй онажон, охиратда сиз билан учрашгунимча ҳалол бўлишга берган ваъдам – ваъда!” дедим.

Опангиз, синглингиз – қадрингиз...

Дўстим менга бир воқеани айтиб берган эди.

Бир таниши ёнбошлаб телевизор кўраётганида ёнида аёли ва опаси ўтирган экан.

Ҳалиги кимса опасига қараб:

– Анави косадаги сувни олиб келинг, – дебди.

Опаси индамай сувни келтириб берибди, аммо қалбида Аллоҳдан бошқа ҳеч ким билмайдиган алам ўтибди. Ахир ундан йигирма ёш кичик келинига айтса ҳам бўлар эди-ку!

...Ота уйида яшашга мажбур бўлган опа-сингилларимиз бор. У бечораларни хўрлаб, хизматчидек ишлатиб, гапиришга қўрқитиб қўядиган кимсалар бор.

“Кимнинг уч қизи ёки уч опа-синглиси бўлса...” ҳадисига эътибор қилинг. Опа-сингилга яхши муомала қилиш жаннатга кириш сабабларидан биридир.

Ака-ука учун энг яқин инсон опа-синглисидир. Мукулмон киши аёлининг ўз опа-синглисига қўпол муо-

мала ва зўравонлик қилишига йўл қўйиши асло мумкин эмас. Опа-сингилнинг ўз қадри, ўз ўрни бор!

**Муҳаммад
Ротиб НОБУЛСИЙ**

Аёлларга хос масалалар

Аёл намоз ўқиётганида ҳайз кўрса

Савол: Аёл намоз асносида ҳайз кўрса, ана шу намознинг қазосини ўқийдими?

Жавоб: Агар аёл ўқиётган намоз фарз бўлса, у бузилади ва соқит бўлади. Агар аёл нафл намоз ўқиётганида ҳайз кўриб қолса, ўқиётган нафл намози бузилади. Тоза бўлгач, унинг қазосини ўқиб бериши вожиб (*“Умдатур риоя”*).

Ҳайз вақтида эр-хотин муносабати

Савол: Ҳайз вақтида эр-хотиннинг муносабати қандай бўлиши керак?

Жавоб: Имом Абу Ханифа ва Имом Абу Юсуф раҳимаҳуллоҳ: “Аёл ҳайз кўрганда пастки кийимини ечмай, эр ва хотин баданларини бир-бирига теккизиши мумкин”, дейишган. Имом Муҳаммад раҳимаҳуллоҳ: “Аёлнинг ҳайз қони чиқариш жойидан бошқа баданига эри ўз баданини теккизиши мумкин”, деган. Энг яхшиси, аёли ҳайз кўрганида эри ўзини тийиши керак.

Қон келиши намознинг дурустлигига шубҳа

Савол: Аёл олти ойлик ҳомиладор. Аср намози учун олган таҳорати билан шом намозини ҳам ўқиди. Хуфтон намозига айтилган азондан кейин 15 дақиқа ўтиб,

холога кирди ва кийимида икки томчи қон кўрди. Қон қачон текканини билмайди. У аср ва шом намозини қайта ўқийдими?

Жавоб: Қон аср намозидан олдин текканига ишончи комил бўлмаса, у намозларни қайта ўқимайди. Чунки бундай ҳолларда қоида шуки, (агар қоннинг аср намозидан олдин текканини аниқ билмаса) уни кўрган вақтидан сал олдин теккан, деб ҳукм қилинади. Шунинг учун аср ва шом намозларини қайта ўқимайди.

Ҳайз кунлари ҳам мубоҳ амаллар

Савол: Аёл ҳайз кунлари қандай ибодатлар қилиши жоиз?

Жавоб: Аёллар ҳайз кунлари зикр, тасбеҳ, таҳлил билан машғул бўлиши мумкин. Намоз вақти бўлганда жойнамозда намозни адо этиш муддатида ўтириб, Аллоҳ

таолога тасбеҳ айтиши мустаҳабдир.

Аёлнинг ҳайзи тугагач, ғусл қилмасдан олдин кўшилиши

Савол: Аёлнинг ҳайзи тўхтагач, ғусл қилмасидан эри билан бирга бўлса бўладими?

Жавоб: Аёл ҳайзидан ўн кундан кам муддатда тоза бўлса, ғусл қилмасидан олдин эри билан бирга бўлиши макруҳ бўлади. Агар ҳайздан ўн кун тўлгач пок бўлса, ғусл қилмасидан эри билан бўлса, макруҳ бўлмайди.

Ҳайз тўхтаганидан кейин ғусл қилишни кечиктириш

Савол: Аёлнинг одати олти кун. Олтинчи куни қуёш ботишида ҳайздан тоза бўлди. Лекин у еттинчи кун ғусл қилди. Унга шом, хуфтон ва бомдод намозлари қазоси вожиб бўладими?

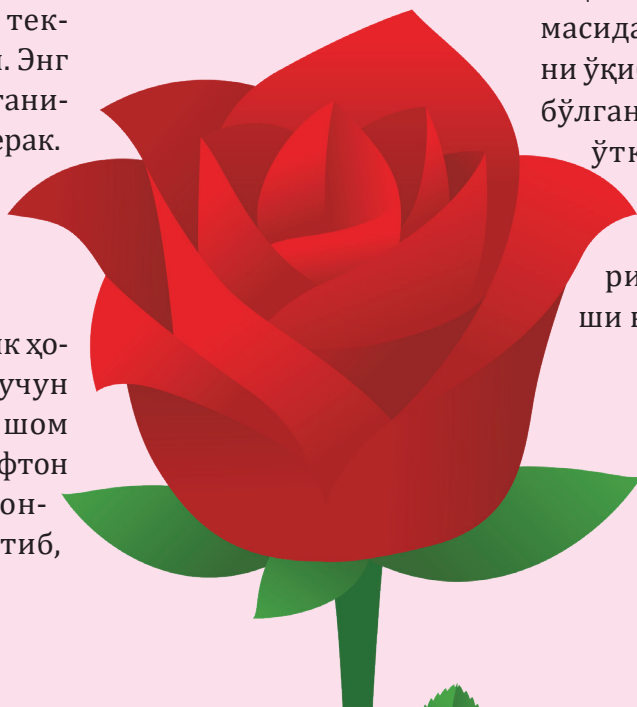
Жавоб: Ҳайзи тўхтаган аёл вақти бўлган намоз қазо бўлмасидан ғусл қилиб намозни ўқиб олиши лозим. Вақти бўлган намозларни ўқимай ўтказиб юбориши ҳаром бўлади. Вақтида ўқимаган намозларининг қазосини ўқилиши вожиб бўлади.

“Ҳайз ва нифос илми зубдаси” китобидан

Юлдуз АСҚАР

қизи

таржимаси.

Мутакаббирлик оқибати

Тўй бўлди. Қайнона келинини илиқ кутиб олди. Келиннинг ҳам “онаси”га меҳри уйғонди. Бир куни можаро бўлди-ю, икки кўнгил бир-биридан совиди. Кўнгилни илитиш учун на қайнона болам, дея олди ва на келин: “Узр, мендан ўтди”, деди.

Шундай вазиятларда икки инсоннинг бир-бирини тушунмаслиги сабабли бугун айрим оилалар ажрим ёқасига келиб қолмоқда. Яқинда маҳалла фаоли сифатида бир оилани яраштиришда иштирок этдим. Катталарнинг насиҳатини тинглаётган икки ёш севишиб турмуш қурган экан, ажрашмасликка қарор қилди. Лекин орага қайнона аралашди:

– Ажрашади! Менга гап қайтарадиган келиннинг кераги йўқ.

– Келинингиз чаққон, маҳаллада ҳамма мақтайди. Бунинг устига набираларингиз бор. Ёшлик қилиб, билмай гапириб қўйибди. Кечирим сўради-ку, – дея куюниб гапириб кетди маҳалла раиси.

– Набирани бошқа келин ҳам туғади. Тили-жағи йўғидан топаман! – деди қайнона.

Баъзан фарзандлар ота-онага дашном беради. Уларникини эркаликка, ёшликка йўямиз-ку, бироқ келин бир хато қилса, кўтаролмаймиз. Бундайлар набираларини етим, ўғлини бахтсиз қилади. Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи ва саллам: **“Бир аёлни эрига қарши қайраб, муносабатини бузган ёки қулни ўз хожасига қарши қайраган одам биздан эмас”**, деганлар (Имом Абу Довуд ривояти).

Уйига келган бегона қизнинг севимли рафиқа, оқила аёл, намунали она бўлишида қайноналарнинг ўрни катта.

Азиз қайнонажонлар, мутакаббир бўлманг! Аксинча, сизнинг ўғитингиз билан, меҳр-муҳаббатингиз туфайли аҳил ва фаровон оилалар кўпайсин.

Тошпўлат АШУРОВ,
Когон шахри

Қуръон тартибга солади

1. Овозимизни тартибга солади: **“...ва овозингни пасайтир”** (Луқмон сураси, 19-оят).

2. Назарларимизни тартибга солади: **“...айримларини баҳраманд қилганимиз нарсаларга кўзларингни тикма”** (Тоҳо сураси, 131-оят).

3. Қулоқларимизни тартибга солади: **“Жосуслик қилманглар”** (Луқмон сураси, 12-оят).

4. Таомларимизни тартибга солади: **“...Еб-ичинг ва исроф қилманг. Чунки У исроф қилувчиларни севмас”**, (Аъроф сураси, 31-оят).

5. Сўзларимизни тартибга солади: **“...одамларга яхши гаплар айтинг”** (Бақара сураси, 83-оят).

6. Мажлисларимизни тартибга солади: **“Баъзиларингиз баъзиларингизни ғийбат қилмасин”** (Хужурот сураси, 12-оят).

* * *

Луқмони Ҳаким ўғлига деди: “Ёмон дўстан эҳтиёт бўл! У худди қилич кабидир. Унинг ташқи кўриниши жозибадор бўлса-да, асорати қабиҳдир. Кўриниши ёқимсиз ва либоси кир киши сенга ноқулайлик туғдирмасин. Аллоҳ таоло қалбларга назар солади ва амалларга ажр беради”.

* * *

Айюб алайҳиссалом нажотни 18 йил кутди.

Юсуф алайҳиссалом 13 йил кутди.

Яъқуб алайҳиссалом 14 йил кутди.

Мусо алайҳиссалом кушойишга 40 йил интизор бўлди.

Умидингизни сўндирманг, дуоларингиз, албатта, тез орада ижобат бўлади, иншоаллоҳ.

Анвар АҲМАД таржималари

Тошкент ўйинчоқлар фабрикасининг шундоқ ёнги-насида бир новвойхона бор. Ишга кетаётиб, шу новвойхона эшиги олдида талай одамлар навбат кутиб турганига кўп гувоҳ бўламан.

Ҳар гал сўрашга истиҳола қилардим. Лекин бугун атай тўхтаб сўрадим: “Бу ерда нимага шунча одам навбат кутиб турибди?” “Нон олиш-

Рости, эҳсон эгасига ҳавас қилдим.

Бир дугонамиз кўп фарзандли хонадонга келин бўлди. Йўқлаб борсак, уйлари таъмирталаб экан ва келинга биттагина хона берилган. Дугонамизга ачи-ниб қайтдик. Вақт ўтиб, у фарзандли бўлди. Чақалоқ-ни кўргани бордик. Лекин

ўтганидан лол қолдик. Саволларни ёғдиранканмиз, у бундай деди: “Турмушимизнинг илк кунидан хўжайиним иккимиз чиройли ният қилдик. Бир кути тайёрладик ва унга ҳар куни қўлимизга тушган эҳтиёжимиздан ортиқ пулни солиб, ҳар жума садақа қилавердик ва эримнинг ишлари юришиб кетди...”

Демак, “кўрқмай” хайрия қилишимиз керак экан-да, деб ўйладик. Биз эса даромадимизнинг ўндан бирини ҳам эҳ-

сон қилишга қизғанамиз! Масалан, бир ойда ночорларга 300 минг беришимиз мумкин-ку. Ичимизда “Войвуй, катта пул-у! Ўзимнинг рўзгоримга керак-ку”, деймиз. Эҳсон баракага сабаб бўлишига ишонмаймиз. Модомики, Раббимиз: **“Эҳсоннинг мукофоти фақат эҳсон”** (Ар-Роҳман сураси, 60-оят), деб марҳамат қилган.

Тарихда солиҳлар бир дона хурмоси бўлса ҳам, садақа қилганлар. Агар бирон нарса топа олмаса, яхши сўз ёки табассум билан садақанинг савобини умид қилишган. Зеро, Набий соллаллоҳу алайҳи ва саллам: **“Ҳар бир яхшилик садақадир”**, деганлар (Имом Бухорий ривояти).

Зухраҳон ҲАМДАМОВА

Эҳсонимиз туфайли барака келади

Робиатул Адавия раҳимаҳаллоҳдан сўрашди: “Мана шу ишим мендан аниқ қабул бўлди деб ўйлаган бирор амалингиз борми?” У зот: “Агар шундай бўлган бўлса, кўрқаманки, ўша амалим рад этилади”, деди.

Имом Мовардийнинг “Адабуд дунё вад дин” асаридан

га...” дея жавоб берди бири-киши. “Бу новвойхона эгаси ҳар жума текин нон тарқатади. Ҳар ким иккитадан нон олиши мумкин”, деб изоҳ берди ўша киши.

дугонамиз бизни бошқа манзилга таклиф қилди. Уйлари-ни кўриб, роса ҳайратландик. Шинамгина ҳовли, ме-беллари ҳам сўнгги урфда. Бир йилда бундай ҳолатга

Бола 6 ёшгача нима емаслиги керак?

Аллоҳ таоло Қуръони каримда: **“Оналар болаларини тўла икки йил эмизидилар. (Бу муддат) эмизишни камолига етказишни истовчилар учундир”** (Бақара сураси, 233-оят), деб таълим берган.

Аслида, бола шу ёшдан, ҳатто ундан ҳам олдинроқ мустақил овқатланишга ўтган бўлади. Бироқ қуйидаги маҳсулотларни бола олти ёшга етгунгача емай тургани яхши:

1. Колбасалар, сосискалар, фастфудлар, хотдоглар, чипслар, консервантлар қўшилган ҳамда юқори миқдорда туз солинган консервалар. Болага таом тайёрлашда майда кесилган парҳезбоп гўштдан фойдаланиш керак.

2. Ёғ миқдори юқори бўлган сут ва сут маҳсулотлари. 2,5–3,2 фоиз ёғлилик етарли. 3,6–4,2 фоиз (янги соғилган сигир сути) ёғлилик қилади. Боланинг ҳазм аъзоларини зўриқтириши ва унда аллергия кўзгаши мумкин.

3. Ошқозонности беизда ўзгаришлар юз берган аллергияси бор болаларга

шоколаднинг ҳар қандай турини бермаган маъқул.

4. Аччиқ ва ўткир егуликлар бола танасига зарар етказди.

5. Сабзавотли тузламалар мактаб ёшига етмаган боланинг таомнамасидан асло ўрин олмаслиги даркор.

6. КФС, яъни товуқ гўшtidан тайёрланган таомлар. Бу ҳам тез тайёр бўладиган зарарли маҳсулотлар рўйхатига киради. Ҳазми қийин ва зарарли бу маҳсулот ошқозон касалликларига сабаб бўлади.

7. Тез тайёрланадиган лағмон пальма ёғида қовурилгани боис жуда зарарлидир. Пальма ёғини тана тўлиқ ўзлаштира олмайди ва у қон томирлари деворларига ўрнашади ҳамда юрак-қон томир касалликларига сабаб бўлади. Шундай экан, тезпишар яримтайёр маҳсулотларни умуман истеъмол қилмаслик керак.

**Бинафша
ЖўРАҚУЛОВА**
тайёрлади.

Ошқовоқнинг фойдаси

Қовоқ қасқонда пиширилиб, асал билан истеъмол қилинса, юрак, меъда-ичак касалликлари, буйрак яллиғланишида малҳам бўлади.

Асал ва ёнғоқ

5–6 та ёнғоқни майдалаб, 2 чойқошиқ асал қўшиб, яхшилаб аралаштирилади. Яна озгина майдаланган долчин ва занжабил қўшиш мумкин. Уч маҳал овқатдан 30 дақиқа олдин 1 ошқошиқдан истеъмол қилинади. Бу аралашма бош оғриғидан халос бўлишда, иммунитетни мустаҳкамлашда, қувватли бўлишда ёрдам беради.

Томоқ оғриғида

Банан эзилиб, унга 2–3 ошқошиқ какао қўшилади. Сўнг 1 пиёла иссиқ сут билан яхшилаб аралаштирилади. Таъбга кўра асал қўшиш мумкин. Бу ажойиб малҳамдан икки марта қабул қилгандаёқ фойдаси сезилади.

Табиий антибиотик

Табиий антибиотиклар иммун тизимини мустаҳкамлайди ва касалликни даволайди. Саримсоқ, пиёз, қизилча, райхон, занжабил каби табиий неъматлар шулар жумласидандир.

5–7 бош саримсоқ, суюқ асал, 3 ошқошиқ занжабил илдизи кукуни олинади. Саримсоқни қирғичдан чиқариб, занжабил кукуни билан аралаштирилади. Сўнг пиёлага солиб, суюқ асал билан тўлдирилади.

Аралашма 24 соат музлаткичга қўйилади. Кейин истеъмол қилиш мумкин.

